

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ НА ЛЕКСИЧНОМУ ТА
ФРАЗЕОЛОГІЧНОМУ РІВНЯХ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (З
РОЗРОБКОЮ КОМПЛЕКСУ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗЗСО)**

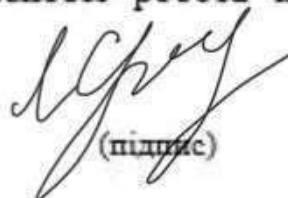
Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗАМм-24
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.02 Середня
освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська))
Мандрики Лариси Сергіївни

Керівник: кандидат філологічних
наук, доцент Клименко І.М.

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Мандрика Лариса Сергіївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	10
1.1. Поняття категорії оцінки у сучасному мовознавстві	10
1.2. Класифікація засобів вираження оцінки в мові	20
1.3. Лексичний рівень репрезентації оцінки в англійській мові	26
1.4. Фразеологічний рівень репрезентації оцінки.....	29
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	35
2.1. Джерельна база та методика добору фактичного матеріалу	35
2.2. Аналіз лексичних засобів вираження позитивної оцінки	43
2.3. Аналіз лексичних засобів вираження негативної оцінки	47
2.4. Аналіз фразеологізмів позитивної та негативної оцінки	51
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ УЧНІВ ЗЗСО	57
3.1. Вікові особливості учнів та принципи відбору матеріалу	57
3.2. Мета і завдання комплексу вправ.....	62
3.3. Опис типів вправ	67
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	80
ДОДАТКИ.....	90
Додаток А.....	90
Додаток Б	92

Додаток В	93
Додаток Г	94
Додаток Д	95
Додаток Е	96
Додаток Є	97
Додаток Ж	98

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

A2–B1 – рівні володіння іноземною мовою відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій

BNC – *British National Corpus*

COCA – *Corpus of Contemporary American English*

EACEA – *European Education and Culture Executive Agency*

ECTS – *European Credit Transfer and Accumulation System*

EFL – *English as a Foreign Language*

ESL – *English as a Second Language*

ICT – *Information and Communication Technologies*

IRN – *Irony (іронічна оцінка, у маркуванні корпусу)*

LEX – *Lexical (лексичний рівень, у системі анотації)*

L/M/H – *Low / Medium / High (ступінь інтенсивності оцінки)*

MES – *Ministry of Education and Science (Міністерство освіти і науки України)*

NEG – *Negative (негативна полярність)*

NUS – *New Ukrainian School (Нова українська школа)*

OA – *Open Access (відкритий доступ)*

PHR – *Phraseological (фразеологічний рівень)*

POS – *Positive (позитивна полярність)*

PPP – *Presentation–Practice–Production (етапи формування мовних умінь)*

TBLT – *Task-Based Language Teaching (завданнєвий підхід у навчанні мови)*

URL – *Uniform Resource Locator (електронне посилання)*

ZFS Journal – *Zakarpatski Filolohichni Studii (Закарпатські філологічні студії)*

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

КДПУ – Криворізький державний педагогічний університет

МОН – Міністерство освіти і науки України

НУШ – Нова українська школа

ОА – відкритий доступ

ПЗ – програмне забезпечення

PR – *Public Relations* (зв'язки з громадськістю)

УК – Україна

ФО – фразеологічна одиниця

ЧМС – частина мови

ВСТУП

Актуальність теми. Репрезентація категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях в англійській мові є ключовим аспектом сучасної лінгвістики та лінгводидактики, оскільки оцінні засоби забезпечують вираження суб'єктивного ставлення, регуляцію міжособистісної дистанції, етичну взаємодію та аргументованість висловлювань. Вітчизняні й зарубіжні праці широко описують оцінність як когнітивно-прагматичний феномен, однак зберігається наукова лакуна: недостатньо деталізовано теоретичні аспекти репрезентації оцінки в лексиці та фразеології, бракує системних моделей вправ для її засвоєння в шкільній практиці, що поєднують етапи ознайомлення, автоматизації й комунікативного застосування. Потреба в такій розробці додатково зумовлена віковими особливостями учнів 12–15 років та медіатизацією їхнього спілкування, де оцінні висловлювання формують тон взаємодії та впливають на психологічну безпеку.

Мета дослідження. Дослідити особливості репрезентації категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях в англійській мові (з розробкою комплексу вправ для ЗЗСО).

Завдання дослідження:

1. конкретизувати теоретичні засади категорії оцінки та її функції;
2. описати аспекти репрезентації оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях;
3. встановити критерії добору матеріалу: частотність, комунікативна доцільність, культурна релевантність, автентичність, педагогічна безпечність;
4. описати вікові психологічні характеристики 12–15 років як підставу для відбору одиниць і форматів вправ;
5. змодельовати типологію вправ з розподілом за етапами засвоєння і форматами організації діяльності та створити авторський комплекс вправ і методичні рекомендації до його впровадження.

Об'єкт дослідження. Категорія оцінки в англійській мові.

Предмет дослідження. Особливості репрезентації категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях в сучасній англійській мові.

Матеріал дослідження. Лексичні одиниці категорії оцінки, дібрані з тлумачних словників, наукові праці з лінгвістики, лінгводидактики та вікової психології, добірка чинних навчальних матеріалів для 7–9 класів, адаптовані фрагменти автентичного підліткового дискурсу, а також створений автором комплекс вправ.

Методи дослідження:

1. загальнонаукові: аналіз, синтез, індукція, дедукція – для конкретизації теорії та узагальнення висновків;
2. дефініційний та компонентний аналіз – для уточнення лексико-семантичних варіантів і виявлення елементів оцінної семантики;
3. контекстологічний і дискурсивний аналіз – для встановлення механізмів імпліцитної й експліцитної оцінки;
4. елементи корпусно-частотного огляду – для первинної валідації добору одиниць;
5. системно-структурний підхід – для побудови методичної моделі.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розробці окремих аспектів лексикології, фразеології, семантики та прагматики англійської мови, а також у конкретизації теоретичних засад репрезентації категорії оцінки як когнітивно-прагматичного феномена.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновано відтворювану методику інтеграції оцінних лексико-фразеологічних засобів у навчально-методичний цикл основної школи: готовий комплекс вправ для рівнів A2–B1, алгоритми планування мікроциклів, рекомендації щодо формувального та підсумкового оцінювання. Очікувані ефекти – підвищення доречності, точності й різноманітності оцінних висловлювань, розвиток міжкультурної чутливості, профілактика токсичних мовленнєвих практик через акцент на стратегіях ввічливості.

Структура роботи. Дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг роботи становить 70 сторінок, кількість використаної літератури – 68, кількість додатків – 8.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Поняття категорії оцінки у сучасному мовознавстві

Мовна категорія оцінки у сучасному мовознавстві розглядається як складний багаторівневий феномен, що охоплює як семантичний, так і прагматичний виміри мовлення. У найзагальнішому розумінні оцінка інтерпретується як відображення ставлення суб'єкта до об'єкта мовлення, явища чи ситуації, що набуває мовного вираження через лексику, граматику, синтаксис та контекстуальні механізми. Дослідники відзначають, що оцінність є внутрішньо властивою природі людської мови, адже будь-який акт комунікації так чи інакше містить вияв суб'єктивного погляду мовця. Саме тому поняття оцінки входить до кола базових когнітивно-прагматичних категорій, які визначають способи інтерпретації дійсності через мову [11].

Різні науковці пропонують відмінні дефініції цього явища. Наприклад, розглядається оцінність як семантична категорія, що відображає емоційно-раціональне ставлення мовця до денотата, і вважається універсальною властивістю мовної системи, оскільки практично будь-яке слово здатне набувати оцінного значення залежно від контексту. Л. Вольф, у свою чергу, підкреслював, що оцінка охоплює не лише актуальну оціночну семантику, а й фонові когнітивні схеми, які впливають на інтерпретацію висловлювань. У англomовній лінгвістиці М. Холідей та Г. Томпсон трактували *evaluation* як семантико-прагматичний механізм, що бере участь у конструюванні міжособистісного значення в реченні, а також у формуванні текстової цілісності через оціночні структури, модальність та аксіологічні маркери [63].

Проблема належності категорії оцінки до певного лінгвістичного рівня або теоретичної площини залишається відкритою. Значна частина дослідників відносить її до семантики, оскільки оцінка реалізується через значення мовних одиниць, що можуть бути позитивними, негативними або нейтральними. Інші

автори акцентують на її прагматичній природі, підкреслюючи, що оцінність виникає у процесі комунікативної взаємодії, коли мовець прагне вплинути на адресата. Когнітивний підхід акцентує на тому, що оцінка є відображенням ментальних категорій, ціннісних орієнтирів та концептуальних моделей, через які людина осмислює світ [19]. У цьому сенсі оцінка є водночас когнітивною операцією та лінгвістичним інструментом її маніфестації.

Типологія оцінки охоплює значну кількість підвидів, що ґрунтуються на різних критеріях. Найчастіше виділяють загальну (або загальносоціальну) та часткову (індивідуальну) оцінку; раціональну (логічно вмотивовану) та емоційну (інтуїтивну, афективну); естетичну, етичну, соціальну, моральну, аксіологічну тощо. У деяких класифікаціях наводяться також професійна, культурна або ситуативна оцінка, які проявляються у конкретних галузях мовлення, наприклад, у медіадискурсі, політичних промовах, наукових текстах. У працях українських дослідників, зокрема Т. Коць, наголошується, що оцінність виступає багатокomпонентною категорією, де поєднуються емоційні реакції, суспільні норми та мовна картина світу певної спільноти [13].

Ключовим аспектом аксіологічної категорії є дихотомія позитивної та негативної оцінки, яка становить базову опозицію «добре - погано», «схвалення - несхвалення», «прийнятне - неприйнятне». Ця антиномія не зводиться до суто лексичних засобів, а проявляється також у граматичних структурах, модальних конструкціях, інтонації та дискурсивних стратегіях. Наприклад, позитивна оцінка може експлікуватися через компліменти, схвалення, емоційні конструкції, тоді як негативна – через критику, докір або іронію. При цьому важливим є контекст, у якому функціонує оціночне висловлювання, оскільки саме ситуаційні умови дозволяють інтерпретувати його як аксіологічно забарвлене [10].

Питання про суб'єктивність та об'єктивність оцінки безпосередньо пов'язане з визначенням «оцінювача». Здебільшого мовець виступає активним суб'єктом оцінювання, проте джерелом оціночності може бути й узагальнена соціальна норма, культурна традиція чи інституційний дискурс. У цьому разі

оцінка набуває ознак об'єктивованої, тобто такої, що не належить одному носієві, а імпліцитно міститься в мовній картині світу певної спільноти. Як зауважує Л. Федорова, оцінка може виявлятися як індивідуально обумовленим актом, так і колективним явищем, яке закріплюється через усталені мовні моделі [26]. Наприклад, у політичній комунікації спостерігаються типові оціночні кліше, які актуалізують ідеологічно навантажену лексику та відображають суспільні настрої.

Окремої уваги потребує співвідношення оцінки з експресивністю, емоційністю та модальністю. Експресивність забезпечує інтенсивність емоційного впливу на адресата: чим виразніше відтворене ставлення мовця, тим очевидніша оцінність висловлювання. Емоційність є важливою складовою оцінки, оскільки вона базується на почуттях, настроях та афективних реакціях, тоді як модальність дозволяє кваліфікувати висловлювання у плані достовірності, необхідності, можливості або бажаності. У цьому сенсі оцінка може синтезувати кілька семантичних площин, поєднуючи когнітивне осмислення з емоційним забарвленням і модальними відтінками [3; 4].

Порівняння різних підходів показує, що загалом оцінність характеризується такими рисами: по-перше, вона має антропоцентричну природу, оскільки передбачає суб'єкта, здатного оцінювати; по-друге, вона нерозривно пов'язана з культурою, етикою та соціальними практиками; по-третє, вона функціонує на різних мовних рівнях – від лексики до дискурсу. Деякі дослідники виділяють такі компоненти оціночної структури: суб'єкт оцінювання (оцінювач), об'єкт оцінювання, аксіологічна шкала (позитив/негатив), мотивація оцінки та мовні засоби її реалізації.

У найпростішому вигляді ця структура може включати, наприклад:

- 1) означення цінності;
- 2) експресивне підсилення;
- 3) модально-прагматичну рамку.

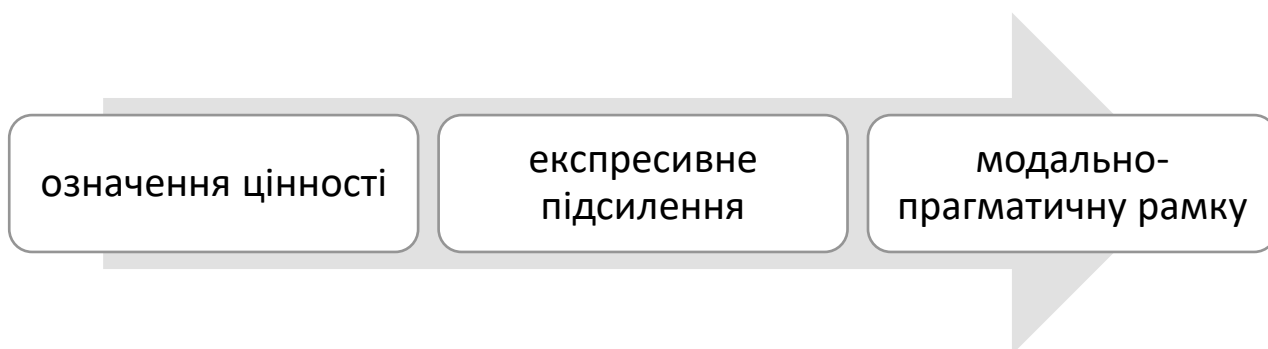

Рис. 1.1. Компоненти оцінної структури у сучасному мовознавстві

В англomовному мовознавстві питання оцінності розробляється в межах appraisal theory, що пов'язана з функціональною лінгвістикою та прагматикою. Теоретичні засади цього напрямку, сформовані на базі ідей М. Холідея і розвинуті В. Мартіна та К. Уайта, акцентують на тому, що evaluation є невід'ємним компонентом інтерперсональної комунікації та виконує функцію вираження ставлення, встановлення соціальної дистанції, конструювання солідарності й впливу на адресата. У межах цих досліджень оцінність розподіляється на декілька підсистем, зокрема affect (емоції), judgement (соціально-етичні оцінки) та appreciation (естетичне або раціональне оцінювання об'єктів) [63].

Українська та зарубіжна наукові традиції сходяться в тому, що оцінка є динамічним і полісемантичним утворенням, яке не може бути зведене лише до одного структурного рівня або функціонального аспекту. Вона інтегрує когнітивні, культурні, емоційні та комунікативні компоненти, які у своїй єдності утворюють своєрідний аксіологічний вимір мовлення. Такий підхід дозволяє сформувати теоретичну базу для подальшого аналізу специфіки функціонування категорії оцінки в англійській мові, з урахуванням дискурсивних, стилістичних та культурно-ментальних особливостей.

У сучасному мовознавстві спостерігається тенденція до розгляду оцінки не як периферійного або факультативного явища, а як системоутворювального чинника, що впливає на формування значення, прагматичну інтерпретацію та комунікативну інтенцію мовця. У публічному, масмедійному, науковому,

художньому та розмовному дискурсах вона виконує різні функції, зокрема ідентифікуючу, впливову, персуазивну, аксіологічну, експресивну та інтерактивну, що свідчить про її поліфункціональність. У політичних текстах, як зазначає І. Гелета, оцінка стає інструментом формування громадської думки, а при перекладі англійською мовою вона часто трансформується відповідно до культурних і дискурсивних норм цільової мови [5].

Особливої уваги потребує зв'язок оцінки зі стилістичними засобами, адже саме завдяки експресивності, потенціалу емоційного впливу та модально-оцінним формулам мовець досягає прагматичного ефекту. Експресивний компонент посилює суб'єктивність або демонструє приховану аксіологічну позицію. Це підтверджує позицію дослідників, які стверджують, що оцінність є не лише семантичним шаром, але й комунікативною інтенцією, що закладена у мовному виборі. Якщо для семантичного підходу характерне структурування оцінки за значенням лексем, то прагмалінгвістичний підхід вбачає її в ефекті, спрямованому на сприймача. Когнітивний аспект передбачає наявність у носія мови ментальних категорій, що визначають, які явища вартісно марковані, а які нейтральні [34].

У наукових студіях також простежується намагання структурувати типологію оцінних висловлень та осмислити принципи їхньої організації. Найбільш загальним є поділ на позитивну, негативну та нейтральну оцінність. Проте ця класифікація доповнюється рядом підкатегорій, пов'язаних із соціальною, естетичною, моральною та культурною оцінкою. Саме тому дослідники пропонують складніші моделі, які враховують емоційний фон, ступінь індивідуальності та інтенсивність висловлення. У сучасних когнітивних і прагматичних дослідженнях з'являється також поняття «градуальності оцінки», що дає змогу простежити не тільки факт оцінювання, а й його силу, інтенсивність і контекстуальну релевантність [42].

Таблиця 1.1

Базові різновиди оцінки та її характеристика

Тип оцінки	Основна ознака	Джерело формування	Приклад реалізації
Позитивна	Схвалення, підтримка	Емоційне або раціональне	"excellent", "вдалий", "wise"
Негативна	Несхвалення, критика	Соціальна або індивідуальна	"awful", "зайвий", "harmful"
Раціональна	Логічне осмислення	Інтелектуальні критерії	"доцільний", "ефективний"
Емоційна	Почуття, настрої	Психоемоційна реакція	"жахливий", "прекрасний"
Естетична	Краса, гармонія	Культурні норми	"витончений", "graceful"
Етична	Добро/зло, мораль	Норми поведінки	"чесний", "негідний"
Соціальна	Статус, роль, прийняття	Колективні уявлення	"престижний", "небажаний"

Така форма демонструє, наскільки багатозарово виявляється категорія оцінки й чому її класифікація не може обмежуватися лише лексичними параметрами. При цьому позитивно-негативна дихотомія є базовою, але вона не вичерпує змісту аксіологічних структур, оскільки між цими полюсами розташовується широкий спектр проміжних значень. Нейтральність також не означає повну відсутність оцінності, адже в певних контекстах навіть нейтральні форми набувають прихованих конотацій.

Оцінність як когнітивно-мовна структура може бути встановлена через різні канали – предикати, атрибутивні конструкції, інтенсифікатори, частки, модальність, синтаксичну організацію висловлювання. Для кращого розуміння функціонування категорії оцінки в дискурсі варто згадати найбільш важливі механізми її реалізації:

- лексичні маркери (прикметники, прислівники, субстантиви з конотаціями);
- синтаксичні засоби (емфатичні структури, вигуки, інверсія);
- прагматичні стратегії (іронія, натяк, евфемізація);
- модальні конструкції;
- контекстуально зумовлені конотації.

Наведений перелік засвідчує, що оцінність функціонує не лише як семантична змінна, а як послідовність комунікативних операцій, спрямованих на інтерпретацію реальності. Саме тому Г. Приходько підкреслює, що когнітивні виміри оцінки визначають її зв'язок із концептами, які мають емоційно-ціннісний зміст, закорінений у свідомості носіїв мови [19].

Окремий пласт становить вивчення оцінності в англійській мові, де концепт *appraisal* (оцінювання) поєднує функціональну, прагматичну та соціальну перспективи. Підхід, запропонований М. Холідеєм дозволяє аналізувати висловлювання через систему підкатегорій *affect*, *judgement* і *appreciation*, що відображають відповідно емоційні, етичні та раціонально-естетичні оцінки. Ці дослідження акцентують на суб'єктно-орієнтованій інтерпретації, де адресант не лише передає ставлення, а й формує відповідну реакцію в адресата. У такій системі оцінка перетворюється на механізм соціального впливу і дискурсивного позиціонування.

У науковій літературі наголошується, що оцінка може бути відкрита або прихована. Відкрита реалізується через явні маркери значення, тоді як прихована часто зумовлюється контекстом, інтонаційною структурою, алюзіями або культурно закріпленими конотаціями. У таких випадках суб'єктивність адресанта маскується під нібито об'єктивні твердження, що створює ілюзію безсторонності. Така форма часто використовується у медійному, політичному та офіційно-діловому дискурсі, де прагнення впливу поєднується з необхідністю підтримання формальної нейтральності [6].

Дослідники також зауважують, що оцінка може відбуватися на різних рівнях: мовному, текстовому, дискурсивному й культурно-ментальному. Для

позначення цієї багаторівневості використовуються поняття оцінного поля, аксіологічної рамки або ціннісного виміру. Такий підхід дозволяє інтегрувати індивідуально-психологічний та колективно-нормативний аспекти, оскільки мовна оцінність завжди співвідноситься з певним соціальним стандартом, культурним кодом або етичним принципом. У цьому сенсі саме сукупність лінгвістичних і когнітивних механізмів створює можливість для варіювання оцінного змісту в різних жанрах і сферах комунікації.

На цьому етапі стає очевидним, що вивчення мовної категорії оцінки потребує опису як універсальних, так і мовноспецифічних особливостей, а також урахування суб'єктно-об'єктної взаємодії. Англійська мова, з огляду на широкий спектр стилістичних ресурсів, модальних засобів і культурно зумовлених конотацій, надає значний матеріал для аналізу, який актуалізує як теоретичні, так і прикладні аспекти дослідження.

Аналіз категорії оцінки у сучасному мовознавстві демонструє, що її структура формується не лише з огляду на інтенційність мовця, а й відповідно до соціокультурних умов, у межах яких породжується висловлювання. Оцінка не постає чимось факультативним, а вбудовується у семантичний контекст як складник інтерпретації явищ. Деякі дослідники наголошують, що оцінність має характер глибинно закованої смислової компоненти, яка виявляється навіть у конструкціях, котрі формально не містять емоційно-оцінних маркерів [26]. Це пов'язано з тим, що мовна особистість не може бути повністю відстороненою при вербалізації думки, а отже, суб'єктивний чинник постає постійною змінною комунікації. Така теза послідовно узгоджується з антропоцентричними засадами когнітивної лінгвістики, де мовець постає активним інтерпретатором дійсності, що не лише описує світ, а й оцінює його.

Значна частина оцінних утворень реалізується через конотації, в яких акумулюються естетичні, моральні, соціально прийнятні або маргінальні значення. Якщо денотативний компонент передає нейтральне значення слова, то конотативний рівень фіксує ціннісне ставлення до позначуваного явища. На думку Д. Кривенченко, у масмедійному дискурсі такі конотації можуть

перетворюватися на інструмент маніпулятивного впливу, адже за допомогою оцінних конструкцій формується або підтримується певна інтерпретаційна парадигма [17]. Саме тому мовна категорія оцінки все більше досліджується в аспекті дискурс-аналізу, критичної лінгвістики та соціопрагматики.

Загалом вивчення оцінності передбачає врахування таких чинників, як інтенція адресанта, очікування адресата, жанрові норми, культурні стереотипи та контекстуальні імплікатури. Для окреслення цих складників часто використовується поняття оцінного поля, у якому визначають межі варіативності та інтенсивності аксіологічних значень. Як зазначає Г. Приходько, це поле вміщує універсальні та етноспецифічні константи, що виявляються на лексичному, граматичному та дискурсивному рівнях [19].

Важливу роль у дослідженні оцінності відіграє зіставлення суб'єктивного та об'єктивного виміру. У низці робіт стверджено, що «об'єктивна» оцінка завжди має підґрунтям певну соціальну норму або колективний досвід, тому йдеться лише про відносну об'єктивність, оскільки вибір мовних засобів усе одно здійснюється конкретним індивідом [35]. Наприклад, суспільно-політичний дискурс демонструє, як колективно усталені смисли підмінюють індивідуальну інтерпретацію, натомість зберігаючи зовнішню формальність та стилістичну коректність.

У цьому контексті лінгвісти звертають увагу на класифікації, що дозволяють упорядкувати різновиди оцінних висловлень. Однією з традиційних є диференціація за ступенем інтенсивності, за типом емоційного забарвлення та за сферами вияву. Для кращої структуризації доцільно використати таблицю 1.2., яка ілюструє розбіжності між експліцитним і імпліцитним вираженням оцінки:

Таблиця 1.2.

Розбіжність між експліцитним і імпліцитним вираженням оцінки

Форма вираження	Характеристика	Приклади
Експліцитна	Має явний оцінний	"потворний", "чудовий"

	маркер	
Імпліцитна	Базується на контексті	"цікавий випадок", "дивна позиція"
Контекстуально-зумовлена	Проявляється через алюзії, натяки, інтонацію	"він знову проявив себе", "як завжди вчасно..."

Таке подання матеріалу дає змогу побачити, що оцінка не обмежується лише прикметниками або прислівниками, а охоплює цілу систему синтаксичних і прагматичних ресурсів. Ба більше, імпліцитна форма часто виявляється ефективнішою для комунікативного впливу, ніж відкрита номінація, адже не провокує опору з боку адресата.

Водночас дослідники звертаються до питань модальності, яка формує додаткову рамку оцінного висловлення. Коли у вислові присутні модальні компоненти, наприклад «можливо», «ймовірно», «напевно», вони модифікують аксіологічну складову, вказуючи на ступінь упевненості у висловленій оцінці. Така гнучкість дозволяє мовцеві регулювати силу впливу, не перериваючи комунікативної рівноваги. Прагматична доцільність подібних конструкцій помітна в академічному, політичному та офіційно-діловому дискурсах.

До елементів, що забезпечують повноцінне функціонування оцінки, належать такі структурні складники:

- суб'єкт оцінювання (реальний або імпліцитний);
- об'єкт оцінювання (подія, особа, явище, текст);
- аксіологічна шкала (позитив, негатив, проміжні значення);
- мотиваційна основа оцінки (раціональна, емоційна, соціальна).

Таке виокремлення узгоджується з позицією дослідників, які бачать у категорії оцінки не лише стилістичний або семантичний феномен, а повноцінний комунікативний процес, що інтегрує мовні, психологічні та культурні аспекти [52].

Ще однією важливою площиною дослідження виступає дискурсивна варіативність оцінності. Наприклад, у художньому тексті вона реалізується не лише через описові характеристики, а й через авторську наративну

перспективу, алюзії, метафори та стилістичні контрасти. Масмедійний дискурс використовує оцінку як інструмент впливу та формування громадських настроїв, при цьому поєднує емоційне забарвлення та нібито нейтральну фактологію. У науково-академічному мовленні оцінка приховується під термінами, категоріальними новоутвореннями або інтерпретаційними формулами. Така багатофункціональність підтверджує, що оцінність не може бути вивчена у відриві від жанрового контексту та комунікативної ситуації [35].

Отже, у сучасній теорії мовознавства виокремлюють комунікативно-прагматичний, семантичний, когнітивний та дискурсивний підходи до аналізу оцінки. Кожен із них висвітлює окремий аспект, проте лише у сукупності вони створюють повну картину функціонування цієї категорії. З одного боку, оцінка формується на основі індивідуального досвіду, світоглядних установок і соціального середовища, а з іншого – вона задає інтерпретаційні рамки для читача або слухача та спрямовує розуміння повідомлення. Саме тому її вивчення становить основу для подальшого аналізу англomовних текстів, де *appraisal theory* виступає ключовою методологічною базою [9].

1.2. Класифікація засобів вираження оцінки в мові

Категорія оцінки розглядається сучасною лінгвістикою як універсальний механізм, що забезпечує вербальне вираження ставлення мовця до явищ, предметів, дій або осіб. У мовленні вона проявляється на різних рівнях - лексичному, синтаксичному, фразеологічному й стилістичному, що дозволяє простежити різноманітність способів реалізації оціночних значень [59]. Вибір конкретного засобу залежить від прагматичної мети, контексту, жанру, соціолінгвістичних норм і рівня експресивності висловлювання. У науковців існує спільне переконання, що оцінка може бути як емоційною, так і раціональною, експліцитною або імпліцитною, індивідуально-суб'єктивною або узуальною, тобто закріпленою в мовній традиції.

На лексичному рівні оцінка реалізується через прикметники, іменники, дієслова та прислівники, що мають позитивну або негативну семантику. Наприклад, уживання прикметників типу *excellent*, *awful*, *magnificent* безпосередньо вказує на якісну оцінку об'єкта. Дієслова *admire*, *despise*, *appreciate* формують суб'єктивне ставлення мовця до дії чи явища. Т. Цепенюк наголошує, що у сучасній англomовній комунікації значну роль відіграють інтенсифікатори, які підсилюють або модифікують позитивну чи негативну конотацію вислову [28]. Вони не лише вказують на ступінь оцінки, а й сигналізують емоційне залучення мовця.

Фразеологічні засоби відіграють важливу роль у вираженні оціночності завдяки своїй усталеності та культурній маркованості. Такі вирази, як *the last straw*, *a blessing in disguise* або *to be over the moon*, передають оцінку без прямої номінації, але через образ і колективне знання значення. Сталі вислови часто поєднують експресивність з узуальністю, формуючи оціночне значення, зрозуміле носіям мови без додаткових пояснень.

На синтаксичному рівні оцінка виявляється у використанні окличних конструкцій, риторичних запитань, інверсії, модальних структур і повторів. Приклади на кшталт *What a terrible decision!* або *Could anyone believe this nonsense?* поєднують емоційність із експресивністю. І. Сташкевич звертає увагу на те, що певні синтаксичні моделі не лише передають суб'єктивне ставлення, але й стають частиною мовної норми, набуваючи узуального характеру [24]. Такі конструкції інтегруються в різні дискурсивні формати – публіцистику, побутове мовлення, художню літературу.

Стилістичні засоби – метафора, іронія, гіпербола, порівняння - створюють імпліцитну або експресивну оцінку. О. Малярчук підкреслює, що в сучасній англomовній соціально-політичній публіцистиці автори активно залучають метафоричні та іронічні структури, щоб приховано виражати схвалення, критику або сумнів [17]. Наприклад, уживання гіперболи у вислові *This is the best decision ever!* або іронії у фразі *What a genius idea...* дозволяє читачеві самостійно інтерпретувати ставлення мовця.

У межах класифікації засобів оцінки виділяють кілька важливих параметрів. По-перше, емоційність або раціональність: емоційні оцінки ґрунтуються на виразних лексемах, експресивній інтонації чи образності, тоді як раціональні спираються на логічні аргументи, модальні дієслова та структуровані твердження. По-друге, експліцитність або імпліцитність: перша передбачає пряме позначення оцінки словами типу *bad*, *unacceptable*, *wonderful*, друга – натяк, алюзію або стилістичний прийом. По-третє, суб'єктивність або узуальність: суб'єктивна оцінка визначається авторським ставленням, тоді як узуальна закріплена в колективному мовному досвіді.

Науковці пропонують різні критерії класифікації оціночних засобів. Наприклад, розглядаються вони з огляду на інтенсивність і модальність, тоді як О. Кисельова акцентує на функціонально-прагматичних параметрах оціночності в мовленні. Завдяки таким підходам можливо описувати не лише окремі мовні одиниці, а й ширші дискурсивні структури, де оцінність стає складовою аргументації або наративу.

У межах практичного аналізу часто виділяють кілька типологічних груп оцінних засобів (рис. 1.2.):

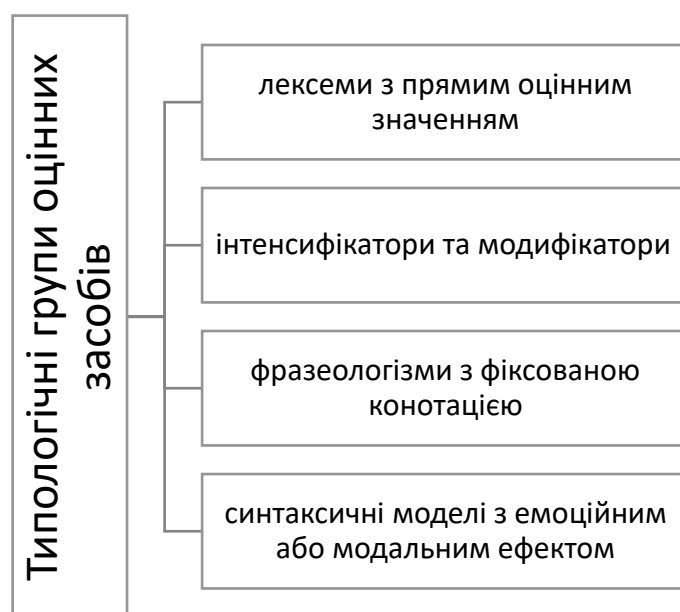

Рис. 1.2. Типологічні групи оцінних засобів

Такий поділ, як зазначають І. Сташкевич і Т. Цепенюк, дозволяє систематизувати мовні одиниці за способом формування оціночного значення й жанровою специфікою [24;28].

Особливу увагу сучасна лінгвістика приділяє взаємодії експліцитної та імпліцитної оціночності. Приховане ставлення мовця може проявлятися через контраст, алюзію, тональність або контекстуальне зіставлення. А. Самковська підкреслює, що просодичні характеристики публічного мовлення – інтонація, сила наголосу, темп - можуть посилювати оціночне значення навіть без прямих оціночних лексем [21]. Таким чином, оцінка забезпечує не лише емоційний ефект, а й вплив на сприйняття інформації.

Емоційно марковані засоби часто поєднуються з узуальними моделями, створюючи баланс між суб'єктивними намірами мовця і загальноприйнятими нормами. О. Малярчук зазначає, що в публіцистиці оцінка має подвійний характер: з одного боку – це індивідуальна позиція автора, а з іншого – жанрово закріплені формули, які відтворюють панівні соціальні чи ідеологічні настанови [17]. Така подвійність дозволяє поєднувати виразність і переконливість без порушення норм комунікації.

Інтенсивність оцінки визначається не лише добором окремих слів, а й поєднанням граматичних, стилістичних і просодичних маркерів. Наприклад, використання прислівників *extremely*, *totally*, *utterly* поряд із прикметником посилює емоційне сприйняття вислову. Л. Дейна підкреслює, що інтенсифікатори можуть виражати як суб'єктивну, так і об'єктивовану оцінку, залежно від контексту застосування та комунікативної мети [8, с. 42].

Імпліцитна оцінність часто проявляється через культурні натяки, алюзивні конструкції або контрастивне зіставлення, коли негативне чи позитивне ставлення виявляється не прямо, а через підтекст. У цьому разі важливу роль відіграє жанровий формат, адресат, інтенція автора і соціокультурні очікування. Саме тому класифікація оціночних засобів повинна враховувати не лише мовний рівень, але й прагматичні, комунікативні та культурні чинники.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях категорія оцінки розглядається не як ізольована властивість мовних одиниць, а як багаторівнева система, що охоплює семантику, прагматику та дискурс. Аналіз оціночних засобів передбачає врахування не лише їхньої форми, а й контексту функціонування, соціальної ролі мовця, жанру висловлювання та комунікативної інтенції. Саме тому систематизація цих засобів проводиться одночасно за кількома критеріями – структурними, прагматичними, семантичними та стилістичними [31].

Одним із важливих параметрів є співвідношення експліцитності та імпліцитності. Експліцитна оцінка виражається через слова з безпосереднім значенням схвалення або несхвалення, як-от *brilliant, horrible, useless, perfect*. Вона є очевидною для адресата і не потребує додаткового тлумачення. Імпліцитна оцінність, натомість, базується на підтексті, алюзії, інтонації, контрасті або стилістичному прийомі. Наприклад, фраза *That was a very original decision...* у певному контексті може мати іронічне значення, що суперечить прямому змісту. О. Малярчук зазначає, що в англomовній публіцистиці прихована оцінність часто використовується для створення впливу без прямої конфронтації [17].

Емоційність як критерій оцінки охоплює вираження емоційних реакцій мовця через лексику, інтонацію, емфатичне повторення або синтаксичне підсилення. Наприклад, вислови *I can't believe this nonsense!* або *This is absolutely incredible!* відображають емоційно забарвлену позицію. Раціональна оцінка, навпаки, ґрунтується на логічних судженнях, аргументації та аналізі, уникаючи надмірної експресії: *The decision seems inappropriate under current conditions* або *This approach appears ineffective in practice*. І. Сташкевич підкреслює, що раціональність може поєднуватися з оціненністю через модальність, аргументативні конструкції та логічну структуру висловлювання [24].

Поділ оцінки на суб'єктивну та узуальну дозволяє зрозуміти, як індивідуальні смисли співвідносяться з колективними мовними нормами. Суб'єктивна оцінка може проявлятися у висловах *I find it ridiculous, to me, this*

sounds impressive, де наголос ставиться на особисте ставлення мовця. Узуальна оцінка, своєю чергою, міститься в сталих висловах, культурно закріплених виразах або нормативних конструкціях: *socially unacceptable, politically incorrect, widely admired*. У таких випадках оцінка не потребує пояснення, оскільки є частиною мовного досвіду спільноти.

Класифікація оціночних засобів різними науковцями відображає різні підходи до розуміння цієї категорії.

Оцінність досліджується через соціально-прагматичні параметри: мовні засоби оцінки оцінюються за здатністю впливати на адресата, формувати комунікативну інтенцію та підтримувати певну ідеологічну позицію. Розглядається, навпаки, акцент на семантичному аспекті, розмежовуючи оціночні висловлення за ступенем інтенсивності, логічною визначеністю та модальною маркованістю.

Особливе значення мають інтенсифікатори, які підсилюють або послаблюють оціночне значення. Наприклад, *utterly unacceptable, highly beneficial, barely tolerable* – це комбінації, що створюють ефект градації. Л. Дейна досліджує інтенсифікатори у щоденниковому дискурсі та зазначає, що вони можуть передавати як емоційне, так і об'єктивоване ставлення [15]. Найчастіше такі засоби використовуються для формування або підсилення негативної або позитивної оцінки, але в певних випадках - іронічно або з метою протиставлення.

Важливим аспектом є функціонування фразеологічних одиниць як носіїв оцінки. Наприклад, вирази *to hit the nail on the head, to miss the point, a storm in a teacup* або *a real gem* передають усталену оцінку ситуації, не потребуючи додаткових пояснень. Вони поєднують імпліцитність із культурною обумовленістю, що робить їх ефективними у побутовому, медійному та художньому дискурсі.

Синтаксичні моделі також можуть бути носіями оціночного значення. Наприклад, окличні речення типу *How wonderful!* або *What a disaster!* поєднують емоційність та експресивність. Риторичні запитання на кшталт *Who*

could possibly support this? створюють ефект критичного ставлення без прямого осуду. Модальні конструкції, такі як *It must be considered a mistake* або *This should be appreciated*, утворюють логічно-оцінну рамку, характерну для наукового, офіційного або аналітичного дискурсу.

Окрема увага приділяється стилістичним засобам. Іронія, гіпербола, метафора, порівняння та антитеза допомагають створювати багатозначні оціночні висловлювання. Наприклад, уживання фрази *a shining example of incompetence* містить одночасно і метафоричність, і сарказм.

1.3. Лексичний рівень репрезентації оцінки в англійській мові

Оціночні засоби в англomовному дискурсі слугують не тільки для вираження суб'єктивного ставлення мовця, але й виступають потужним інструментом комунікативного впливу, виконуючи ряд взаємопов'язаних функцій, які забезпечують емоційне забарвлення, регуляцію взаємодії, обґрунтування позицій і підтримку соціальних зв'язків. Кожна з цих функцій адаптується залежно від типу дискурсу, намірів мовця та соціокультурного контексту, роблячи оцінку динамічним елементом мовлення.

Експресивна функція полягає в безпосередньому передаванні емоцій, суб'єктивної позиції та ступеня схвалення або несхвалення. Наприклад, у вислові *This is utterly unacceptable!* оцінка передає сильне емоційне засудження, підкреслюючи неприйнятність ситуації чи дії. Ця функція особливо активна в публіцистичних текстах, соціальних мережах і повсякденному спілкуванні, де емоційне забарвлення посилює залучення аудиторії та робить повідомлення більш виразним. Регулятивна функція спрямована на вплив на поведінку, думки чи рішення адресата, модифікуючи його дії через оціночні маркери. У фразі *You should definitely support this initiative* оцінка поєднується зі спонуканням, мотивуючи до конкретної реакції чи вибору. Такий механізм широко застосовується в політичній риториці, рекламних матеріалах і педагогічному дискурсі, де оцінка перетворюється на інструмент управління та переконання.

Аргументативна функція сприяє посиленню логічної переконливості тверджень, надаючи обґрунтування позиції мовця. У вислові *Such a policy is clearly ineffective* оціночний маркер *ineffective* не тільки критикує, але й додає ваги аргументації, роблячи її більш структурованою. Ця функція типова для аналітичних текстів, наукових дискусій і публічних дебатів, де раціональність оцінки поєднується з емоційним акцентом для кращого сприйняття. Фатична функція забезпечує підтримку комунікативного контакту, демонструючи солідарність або, навпаки, дистанціювання між учасниками. Наприклад, *What a brilliant idea!* виражає схвалення, зміцнюючи емоційний зв'язок і сприяючи гармонійній взаємодії. Вона переважно проявляється в неформальному спілкуванні, де оцінка слугує соціальним маркером для встановлення чи збереження стосунків.

Прагматичні параметри оцінки, як зазначають О. Малярчук і Т. Цепенюк, охоплюють кілька ключових вимірів. Іntenція мовця визначає вибір оціночного засобу, дозволяючи переконувати, критикувати, заспокоювати чи мотивувати залежно від мети комунікації. Контекст включає жанрові особливості, характеристики аудиторії та культурні норми, які впливають на інтерпретацію та ефективність оцінки. Соціальна роль мовця, зокрема його авторитет чи статус, суттєво модулює сприйняття оціночного висловлювання, роблячи його більш або менш впливовим. Модальність, виражена через допоміжні дієслова на кшталт *must*, *should* чи *might*, додає оцінці логічної, ймовірнісної чи обов'язкової ваги, посилюючи її прагматичний потенціал і адаптуючи до конкретної ситуації [28].

У різних типах дискурсу домінують певні функції оціночних засобів. У політичному дискурсі переважають аргументативна та регулятивна функції, де лексеми на кшталт *irresponsible* чи *visionary* формують ідеологічну позицію та спонукають до дій. Публіцистичний дискурс поєднує експресивність з аргументацією, використовуючи іронію, гіперболу чи слова типу *disastrous* для емоційного впливу та переконання. У побутовому спілкуванні оцінка виконує переважно експресивну та фатичну функції через прості маркери *awesome*,

terrible та емоційні оклики, сприяючи повсякденній взаємодії. Науковий дискурс віддає перевагу раціональній оцінці з термінами *inadequate* чи *promising*, уникаючи надмірної емоційності на користь об'єктивності.

Імпліцитна оцінка відіграє особливу роль у прагматично чутливих контекстах, дозволяючи уникати прямого конфлікту та зберігати ввічливість. Вирази на кшталт *Interesting choice...* приховують критику, тоді як *Not the worst outcome* м'яко применшує негатив, роблячи висловлювання дипломатичнішим. Такі конструкції особливо поширені в дипломатичному, діловому та міжкультурному спілкуванні, де пряма оцінка може порушити баланс.

Таблиця 1.3.

Основні типи оцінної лексики

Тип лексики	Приклади	Характер оцінки
Пряма позитивна	"splendid", "brilliant", "genius"	експліцитна, емоційно схвальна
Пряма негативна	"horrible", "disgusting", "coward"	експліцитна, критична
Конотативно-емоційна	"yummy", "nasty", "gorgeous"	імпліцитна, образна
Контекстуально-змінна	"hot", "sharp", "clever"	залежна від ситуації
Соціально-культурно маркована	"ambitious", "cheap", "conservative"	варіативна, соціально зумовлена
Ступенево модифікована	"very good", "quite bad", "rather nice"	градуйована, суб'єктивна

Динаміка оцінної лексики простежується й у процесах мовної інновації та запозичення. Слова на кшталт *iconic*, *toxic*, *brutal*, *epic* демонструють зміщення смислових акцентів, коли первинне значення поступається конотативному чи метафоричному. Борисенко підкреслює, що англomовні запозичення можуть виконувати роль оцінних маркерів у різних мовних

середовищах, якщо їхнє значення асоціюється з певним культурним явищем [3, с. 70].

Комплексний аналіз цих одиниць засвідчує, що лексична оцінність не є сталою, а формується внаслідок взаємодії мовної норми, прагматичної інтенції та соціального контексту. Її реалізація залежить від жанру, адресата, комунікативної мети й навіть модальності висловлювання. Таким чином, лексичний рівень не лише відображає ставлення мовця, а й конструює смисловий простір, у якому оцінка стає способом впливу, інтерпретації та самоідентифікації.

Таким чином, оціночні засоби становлять багатосаровий механізм, що інтегрує емоційність, логіку та соціальну взаємодію в англomовному дискурсі. Їхня ефективність залежить від контексту, інтенції мовця та жанрових особливостей, дозволяючи адаптуватися до різних комунікативних завдань. У сучасному англomовному дискурсі оцінка дедалі частіше набуває гібридного характеру, поєднуючи експліцитність з імпліцитністю, емоційне забарвлення з раціональним обґрунтуванням, індивідуальне ставлення з узуальними нормами, що робить її універсальним інструментом комунікації.

1.4. Фразеологічний рівень репрезентації оцінки

Лексико-фразеологічні засоби є основними носіями категорії оцінки в англійській мові, забезпечуючи вираження суб'єктивного ставлення на рівні окремих слів і стійких виразів. Вони дозволяють передавати позитивну, негативну чи нейтральну конотацію, інтегруючи семантичні, прагматичні та культурні компоненти. На лексичному рівні оцінка реалізується через слова з вбудованою аксіологічною семантикою, такі як прикметники, прислівники, іменники та дієслова, що набувають оціночного значення залежно від контексту. Фразеологічні засоби, у свою чергу, додають шар образності та культурної маркованості, роблячи оцінку більш нюансованою та імпліцитною.

Прикметники становлять одну з ключових груп лексичних засобів, де позитивна оцінка виражається словами типу *excellent, magnificent, impressive, brilliant*, а негативна - *awful, terrible, disappointing, horrible*. Ці одиниці можуть бути експліцитними, як *wonderful*, або імпліцитними, коли конотація виникає з контексту, наприклад, *interesting* може бути позитивним у науковому дискурсі, але іронічним у критичному. Прислівники, такі як *extremely, utterly, highly, totally*, слугують інтенсифікаторами, посилюючи ступінь оцінки, наприклад у *highly beneficial* чи *utterly unacceptable*, де вони додають градації інтенсивності. Іменники з оціночною семантикою, як *masterpiece* чи *success* (позитив) та *disaster* чи *failure* (негатив), часто поєднуються з атрибутами для створення складніших конструкцій, таких як *a resounding success* або *a complete disaster*. Дієслова на кшталт *admire, appreciate, praise* (позитив) чи *despise, criticize, condemn* (негатив) передають динамічну оцінку дій, якостей чи явищ, наприклад *I appreciate your effort* чи *They condemned the decision*.

Фразеологічні засоби додають культурної глибини, оскільки їхня оціночність закладена в усталеній формі та образності, що робить їх ефективними для непрямой оцінки. Ідіоми, як *over the moon* (дуже радий, позитив), *down in the dumps* (засмучений, негатив), *a piece of cake* (легко, позитив) чи *a hard nut to crack* (складно, негатив), передають оцінку опосередковано, через метафору чи алюзію, уникаючи прямолінійності. Прислів'я, такі як *all that glitters is not gold* (не все золото, що блищить, з негативною конотацією щодо зовнішньої привабливості) чи *every cloud has a silver lining* (позитив, вказуючи на надію в скруті), закріплюють колективні цінності та моральні судження. Фразові дієслова, як *look up to* (поважати, позитив) чи *look down on* (зневажати, негатив), додають динаміки оцінці відносин чи статусу, наприклад *She looks up to her mentor* чи *He looks down on lazy people*. Такі вирази часто мають культурну специфіку, пов'язану з англосаксонським світоглядом, і можуть бути ідіоматичними, потребуючи знання фону для правильної інтерпретації.

У сучасних дослідженнях в рамках *appraisal theory*, лексико-фразеологічні засоби розподіляються на підсистеми *affect*, *judgement* та *appreciation*, де емоційна оцінка (*affect*) виражається через слова типу *thrilled*, *upset*, *delighted*, *depressed*, етична (*judgement*) – *responsible*, *irresponsible*, *brave*, *cowardly*, а естетична чи раціональна (*appreciation*) – *beautiful*, *ugly*, *valuable*, *worthless*. Ця класифікація підкреслює, що оцінка не обмежується простою полярністю "добре-погано", а включає градацію інтенсивності через інтенсифікатори чи пом'якшувачі, як *quite good*, *rather disappointing*, *somewhat impressive*, дозволяючи варіювати силу висловлювання. Теорія також акцентує на залученні (*engagement*), де лексичні засоби можуть монологізувати оцінку (експліцитно) або гетероглосічно вводити інші голоси, наприклад через *reportedly excellent* чи *allegedly terrible* [21].

Контекстуальна варіативність лексико-фразеологічних засобів проявляється в різних дискурсах, де вони адаптуються до прагматичних цілей. У публіцистичному дискурсі вони слугують персуазії, як *groundbreaking discovery* для позитивної оцінки чи *scandalous behavior* для негативної, посилюючи аргументацію. У художньому – створюють образність і емоційну глибину, наприклад через метафори в ідіомах на кшталт *kick the bucket* (померти, з евфемістичним, нейтрально-негативним забарвленням) чи *spill the beans* (розголошувати секрет, з негативною конотацією). У повсякденному спілкуванні фразеологізми забезпечують економію мовлення та ввічливість, як *not my cup of tea* для м'якої негативної оцінки чи *hit the nail on the head* для точного позитивного судження. Культурна специфіка англійської мови додає унікальності, оскільки багато ідіом, як *raining cats and dogs* (сильний дощ, нейтрально-негативний щодо погоди) чи *piece of cake*, є ідіоматичними й пов'язаними з історичним чи фольклорним контекстом, що ускладнює їх переклад і вимагає культурної компетентності [11].

Задля систематизації типів оцінки, зафіксованої у фразеологізмах, доцільно представити порівняльно-узагальнювальну таблицю, яка демонструє різницю між позитивними та негативними одиницями на рівні семантики,

образності та комунікативного ефекту. Вона не порушує цілісність викладу, оскільки виконує допоміжну ілюстративну функцію всередині тексту й дозволяє структурувати ключові приклади:

Таблиця 1.4

Різниця між позитивними та негативними одиницями на рівні семантики, образності та комунікативного ефекту

Тип оцінки	Приклад фразеологізму	Образна основа	Комунікативний ефект
Позитивна	a breath of fresh air	оновлення, легкість	схвалення, натхнення
	the cream of the crop	найцінніша частина	підкреслення найвищої якості
	a man of his word	чесність, надійність	утвердження довіри й поваги
Негативна	a pain in the neck	дискомфорт, тягар	роздратування, несхвалення
	good-for-nothing	непотрібність	осуд, приниження
	black sheep	відхилення від норми	соціальна стигматизація

Така міні-структуризація дає змогу наочно простежити, що позитивні фраземи, як правило, пов'язані з метафорами цінності, чистоти, моральності, тоді як негативні базуються на образах дисфункційності, порушення норми або небажаної відмінності. Це свідчить про концептуальну двополюсність оцінки в межах фразеологічного фонду, що забезпечує широкий спектр виражальних можливостей у комунікації.

Аналіз показує, що лексико-фразеологічні засоби є гнучкими, дозволяючи поєднувати експліцитність з імпліцитністю для прагматичного ефекту. Наприклад, евфемізми типу *economical with the truth* (брехун, м'який негатив) чи *passed away* (помер, пом'якшена негативна оцінка) застосовуються для уникнення прямолінійності, тоді як диспфемізми, як *pig-headed* (упертий,

посилений негатив) чи *chicken out* (злякатися, негатив), додають емоційної сили. У когнітивному аспекті, за Г. Приходько, ці засоби відображають ментальні схеми та концептуальні метафори, де оцінка стає частиною мовної картини світу, наприклад, через антропоморфні ідіоми типу *cold shoulder* (ігнорувати, негатив). Дослідження також вказують на семантичну просодію, де слова набувають оціночної аури через колокації, як *cause* часто з негативними (*cause trouble*), чи *provide* з позитивними (*provide help*) [19].

Отже, лексико-фразеологічні засоби в англійській мові формують основу репрезентації оцінки, поєднуючи семантичну точність з прагматичною гнучкістю та культурною глибиною. Вони забезпечують варіативність вираження ставлення, адаптуючись до контексту та інтенції, що робить їх ключовими для ефективної комунікації в різних сферах.

Висновки до розділу 1

Теоретичні засади вивчення категорії оцінки в англійській мові демонструють її як багатошаровий когнітивно-прагматичний феномен, що інтегрує семантичні, прагматичні та дискурсивні виміри. У сучасному мовознавстві оцінка інтерпретується як відображення суб'єктивного ставлення мовця до реальності, з ключовими рисами антропоцентричності, культурної обумовленості та поліфункціональності. Класифікація засобів вираження оцінки охоплює лексичний, синтаксичний, фразеологічний і стилістичний рівні, з акцентом на емоційну/раціональну, експліцитну/імпліцитну та суб'єктивну/узуальну природу. Підходи підкреслюють підсистеми *affect*, *judgement* та *appreciation*, що дозволяють аналізувати оцінку як механізм міжособистісної комунікації та впливу.

Функціонально-прагматичні особливості оціночних засобів в англійській мові розкривають їхню роль у вираженні емоцій, регуляції взаємодії, аргументації та підтримці контакту, з адаптацією до жанру та контексту. Лексико-фразеологічні засоби, включаючи прикметники (*excellent*,

awful), прислівники-інтенсифікатори (*extremely*), ідіоми (*over the moon*) та прислів'я, забезпечують варіативність оцінки, поєднуючи експліцитність з імпліцитністю та культурною маркованістю. Загалом, розділ обґрунтовує оцінку як системоутворювальний елемент мови, що формує комунікативну інтенцію та інтерпретацію, створюючи основу для подальшого аналізу її репрезентації в освітньому контексті.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Джерельна база та методика добору фактичного матеріалу

Формування джерельної бази для практичного аналізу репрезентації оцінки в сучасній англійській мові вимагає ретельного добору матеріалу, який одночасно відображає жанрове, регіональне, функціональне та часово-динамічне розмаїття дискурсивних практик. У межах дослідження передбачається створення збалансованого корпусу, орієнтованого на виявлення лінгвістичних маркерів позитивної й негативної кваліфікації дії, об'єкта чи суб'єкта, що повністю відповідає сучасним уявленням про категорію оцінки як прагматичну та семантичну величину [18]. Обґрунтованість вибору текстів базується на необхідності поєднати різні типи комунікативних доменів, що продукують різну щільність експресивно-оцінних одиниць і варіюють за ступенем експліцитності та жанровими конвенціями. Розгортання оцінних стратегій у новинному стилі, художньому дискурсі, публіцистичних матеріалах, дописах у соціальних мережах і дидактичних текстах має різний характер, проте всі вони є частиною сучасного мовного простору, що обумовлює релевантність їх включення до вибірки.

Новинні тексти британських та американських видань становлять важливий сегмент джерельної бази у зв'язку з їхньою орієнтацією на стандартизовану подачу інформації, яка поєднується з імпліцитними або структурно маркованими оцінними конструкціями. Саме в газетно-журнальному дискурсі особливо помітна тенденція до поєднання раціональних характеристик події з опосередкованим виявом ставлення автора або редакційної позиції. Водночас використання двох варіантів англійської мови (британського й американського) у межах новинного сегмента дозволяє уникнути домінування мовної норми однієї культурної традиції, забезпечуючи паритетне зіставлення. Оскільки новинний жанр характеризується обмеженою,

але стабільною кількістю експліцитних оцінних одиниць, його залучення сприяє формуванню базового рівня порівняння для жанрів із вищим ступенем експресивності.

Художня проза, представлена уривками з сучасних романів і оповідань, виконує іншу функцію, пов'язану з розгорнутою персоніфікованою оцінкою, діалогічними структурами та експресивністю образного мовлення. Наявність внутрішнього мовлення, авторських ремарок, оцінних приписів щодо персонажів та їхніх дій формує багатоплановий простір, де оцінка може проявлятися на явному, прихованому або іронічному рівнях. Залучення художньої прози пояснюється тим, що лексико-фразеологічні та стилістичні засоби в цьому жанрі представлені максимально варіативно та дозволяють простежити взаємодію експліцитних і імпліцитних актів кваліфікації, зокрема через ідіоматичні вирази або фігуральне мовлення [1].

Публіцистика, блоги й аналітичні огляди мають проміжну стилістичну природу: з одного боку, вони орієнтовані на інформативність, а з іншого – на суб'єктивовану інтерпретацію соціальних, культурних і політичних подій. Оцінка в цих жанрах часто функціонує як засіб інтенсифікації авторської позиції, мобілізації громадської думки або аргументаційної підтримки певної точки зору. Залучення блогівих текстів також сприяє репрезентації динамічного регістру, що поєднує елементи розмовності, неформальності й апеляційності, що є важливим для простеження зміни полярності й інтенсивності висловлювань у невідцензурному дискурсі.

Соціальні мережі, включно з такими платформами, як Reddit, X (Twitter) або спеціалізовані форуми, є середовищем із підвищеною щільністю оцінних лексем і широкою представленістю сарказму, іронії та змішаних емоційних реакцій. У зв'язку з цим такі тексти особливо корисні для виявлення імпліцитної оцінки, багатополарних конструкцій та маркерів негативної конотації, які часто не підпадають під нормативні стилістичні обмеження. Однак використання цього сегмента потребує дотримання етичних обмежень, що передбачають деперсоналізацію, цитування лише коротких фрагментів і

врахування умов доступу до контенту. Такий підхід кореспондує із загальними принципами відповідального корпусного аналізу, зазначеними в сучасних методичних розробках [26; 28].

Навчальні тексти, зокрема матеріали для ESL (English as a Second Language), виконують іншу функцію в межах корпусу, оскільки мають тенденцію до стандартизації, низької експресивності та структурного маркування оцінних одиниць як навчальних прикладів. Саме ця особливість дозволяє використовувати їх як контрольний масив, де спостерігається менш спонтанний характер мовлення та домінування експліцитної оцінної лексики з нейтральною інтенсивністю. Наявність такого сегмента дає змогу відстежити залежність між штучно кодифікованими одиницями оцінки та їхнім уживанням у природному мовленні.

Сукупний обсяг корпусу передбачено в межах 80–120 тисяч слововживань, що відповідає середньому рівню дослідницьких корпусів у галузі прикладної лінгвістики [26; 25]. Збалансованість забезпечується шляхом розподілу слововживань між обраними жанрами на рівні близько 15–25 тисяч слів у кожному сегменті. Рівномірне співвідношення британського й американського варіантів англійської мови становить додатковий критерій репрезентативності, що дозволяє уникнути жанрового або регіонального перекосу. Такий розподіл дозволяє зіставляти дані в межах однакових жанрових форматів, зберігаючи стабільність кількісних параметрів.

Часові рамки охоплюють період 2015–2025 рр., що дозволяє зафіксувати актуальні тенденції мовного розвитку, пов'язані з поляризацією дискурсу, зростанням ролі інтенсивних оцінних актів і посиленням емоційної модальності в публічному мовленні. У цьому часовому зрізі фіксуються явища, що корелюють із соціальними трансформаціями, зокрема політичними кризами, інформаційним перевантаженням та переорієнтацією жанрів на мультимодальні формати. Такий підхід узгоджується з сучасними дослідженнями у сфері оцінки та мовної ідеології [23].

Критерії включення й виключення текстів базуються на принципах автентичності, лінгвістичної чистоти та релевантності, що є усталеною практикою корпусних досліджень [26; 27]. До включення допускаються лише тексти, первинно створені носіями англійської мови, без ознак машинного перекладу чи адаптації. Забезпечується перевірка на відсутність дублювань, а також дотримання мінімальної довжини документа (200 слів), щоб уникнути фрагментарності, стилістичних спотворень або надмірної ситуативності. Вилучаються тексти з надмірною кількістю неформальних скорочень, генерованого контенту або порушеннями орфографії, що не відповідають жанровим нормам.

Етичні аспекти набувають особливої ваги в роботі з матеріалами соціальних мереж і блогів. Використання дописів приватних користувачів або напівавтономних текстових платформ потребує деперсоналізації, видалення або маскувannya імен, псевдонімів, геолокаційних даних або інших ідентифікаційних маркерів. Цитування обмежується короткими фрагментами, релевантними для аналізу оцінних одиниць, без розкриття ширшого контексту, якщо це може порушити право автора на конфіденційність. Також береться до уваги відкрита або умовно відкрита ліцензія на контент, що узгоджується з принципами цифрової етики [24].

Операційне визначення оцінки базується на лінгвістично вираженій позитивній або негативній кваліфікації явища, дії, суб'єкта чи об'єкта, що може бути реалізовано на лексичному чи фразеологічному рівнях [20]. Для систематизації одиниць запроваджено розрізнення між прикметниками, прислівниками, дієсловами й іменниками, що відображає категоріальне членування граматичних класів. Фразеологічний рівень охоплює ідіоми, сталі вирази, прислів'я або синтаксично цілісні конструкції, у яких оцінність має імпліцитний або метафоризований характер.

Для забезпечення уніфікованої розмітки впроваджується анотаційна схема, що ґрунтується на рекомендаціях у межах Appraisal Theory [23; 24; 25] і

корпусних досліджень оцінки. Передбачена багатовимірна структура з фіксацією таких параметрів:

- Полярність (*POS, NEG, MIXT, IRON*) – позитивна, негативна, змішана або іронічна оцінка.
- Інтенсивність (*L, M, H*) – низький, середній або високий ступінь вираженості оцінки.
- Рівень мовної реалізації (*LEX, PHR*) – лексичний або фразеологічний рівень функціонування оцінної одиниці.
- Частиномовна категорія (*ADJ, ADV, V, N*) – прикметник, прислівник, дієслово або іменник, через які реалізується оцінка.
- Функціональне навантаження – емоційне, соціальне, етичне, естетичне або раціональне значення мовної одиниці.
- Експліцитність (*EXP, IMP*) – відкрите (експліцитне) або приховане (імпліцитне) вираження оцінки.

Зазначена система дає змогу здійснювати не лише кількісний аналіз, але й семантико-прагматичне групування, порівнювати частотність маркерів у різних жанрах і виявляти кореляції між типами оцінки та дискурсивними умовами.

Процедура розмітки передбачає залучення двох незалежних анотаторів та третього експерта для узгодження розбіжностей. Попередній етап включає проведення пілотної розмітки на 5–10% корпусу з метою верифікації кодбука, виявлення потенційних неузгодженостей і коригування операційних дефініцій. Надійність розмітки оцінюється через коефіцієнт узгодженості Cohen's κ , цільовий показник якого не нижчий за 0,70, що відповідає прийнятному або високому рівню інтеркодуювальної надійності [30]. Методика вимірювання κ базується на оцінці ступеня збігу між анотаторами з урахуванням випадкових відповідностей, що є стандартом у корпусній лінгвістиці та прагматиці [24].

Коефіцієнт узгодженості Каппа Коена (Cohen's κ) був розроблений американським психологом і статистиком Джейкобом Коеном у 1960 році, опублікований у статті "A Coefficient of Agreement for Nominal Scales" у журналі *Educational and Psychological Measurement*. Учений створив цей

показник як удосконалення простого відсотка збігів між експертами, оскільки він враховує ймовірність випадкової згоди. Формула $\kappa = (P_o - P_e)/(1 - P_e)$, де P_o — фактична частка збігів, P_e — очікувана випадкова згода, показує ступінь реальної надійності оцінювання. Значення варіює від -1 (повна розбіжність) до $+1$ (повна узгодженість), причому 0 означає рівень згоди, не вищий за випадковий. Каппа Коена нині застосовується у психології, педагогіці, лінгвістиці, медицині й аналізі корпусів для перевірки надійності експертних суджень та узгодженості анотації, ставши універсальним критерієм статистичної достовірності якісних даних.

Для управління корпусом застосовуються інструменти на кшталт AntConc, Sketch Engine або NoSketch Engine, які дозволяють здійснювати пошук за лемами, виявляти колокації, фільтрувати за частинами мови, позначати контексти й сортувати дані залежно від жанрової приналежності. За потреби використовуються власні скрипти (Python, R) для автоматизованої передобробки текстів, їх очищення від технічних маркерів, токенізації та розподілу за підкорпусами. Розмічений матеріал фіксується у форматах CSV або TSV, що забезпечує зручність підрахунків, сортування та візуалізації.

Статистичний аналіз виконується з використанням Excel, R або Python, залежно від обсягу вибірки й структури даних. Застосування різних типів візуалізації (стовпчикові діаграми, box-plots, теплокарти) дозволяє графічно представити поширеність оцінних одиниць за жанрами, інтенсивністю або полярністю, а також виявити контрастні патерни між британським і американським варіантами англійської мови. Така методика відповідає усталеним практикам функціональної лінгвістики та корпусного аналізу [26; 28].

У процесі підготовки результатів передбачається представлення структурованої інформації у вигляді таблиць. Планується створення щонайменше трьох таблиць, зокрема таблиці розподілу корпусу за жанром, регіональним варіантом і слововживанням; таблиці з характеристикою тегів анотації з 1–2 ілюстративними прикладами на кожен; таблиці з показниками

надійності розмітки (Cohen's κ), де дані будуть подані окремо по підкорпусах. Така форма репрезентації забезпечує прозорість і повторюваність дослідницької процедури, що відповідає принципам сучасної емпіричної лінгвістики [27].

Суцільність і логіка викладу забезпечуються завдяки поєднанню кількісної та якісної методології. З одного боку, корпусна база дозволяє виявляти тенденції в частотності, структурі та дистрибуції оцінних одиниць; з іншого – аналіз окремих фрагментів розкриває контекстуальні механізми реалізації оцінки, включно з імпліцитними й іронічними формами, що не завжди фіксуються автоматизовано. Кореляція між жанровими параметрами, часовим діапазоном і функціонально-прагматичними характеристиками оцінки дозволяє зробити узагальнення, релевантні для сучасних досліджень дискурсивної поляризації й оцінної модальності [29].

Створення надійної джерельної бази передбачає не лише добір різножанрових текстів, а й ретельну технічну організацію корпусу. На практиці підкорпуси формуються на основі жанрової й регіональної стратифікації, де кожен документ позначається у метаданих тегами, що визначають жанр, варіант англійської мови, рік створення, джерело походження, тип дискурсу та ступінь формальності. У межах цієї системи зберігається відповідність між кількістю слововживань у британському й американському варіантах, що забезпечує баланс і дозволяє виключити перекоси, які могли б спотворити порівняльний аналіз. Для об'єктивності статистичних висновків застосовується пропорційне вирівнювання: якщо один підкорпус перевищує заданий обсяг, відбувається рандомізоване відсікання надлишкових фрагментів до досягнення єдиної норми в 20–25 тисяч слововживань.

Процедура нормалізації охоплює кілька етапів. По-перше, здійснюється лематизація, тобто зведення словоформ до базової форми, що дозволяє уникнути дублювання у підрахунках частоти. По-друге, усуваються нефункціональні елементи – HTML-розмітка, метадані сторінок, технічні символи. По-третє, застосовується токенізація, під час якої текст ділиться на

одиниці для обробки (tokens). На заключному етапі проводиться перевірка на унікальність і жанрову чистоту, зокрема шляхом виявлення спільних лексичних сегментів, які могли б указувати на повтори або плагіат. Така послідовність дій узгоджується з методичними підходами до корпусного аналізу, викладеними у працях сучасних лінгвістів [53].

Таблиця (Табл. 2.1.) подає ознаки розмітки з прикладами. Кожен рядок містить назву параметра, код тега, приклад і коротке пояснення. Наприклад:

Таблиця 2.1

Параметр	Код	Приклад	Пояснення
Полярність	POS	<i>wonderful</i>	позитивна оцінка
Інтенсивність	H	<i>absolutely brilliant</i>	високий рівень
Рівень	PHR	<i>a slap in the face</i>	фразеологічна оцінка
Функція	емоційна	<i>devastated by the loss</i>	вираження емоції
Експліцитність	IMP	<i>Well, that's interesting...</i>	імпліцитна негативна реакція

Такі приклади виконують роль внутрішнього довідника для анотації, полегшуючи роботу анотаторів і забезпечуючи відтворюваність дослідження [25].

Показники варіюють залежно від жанру: найвищі результати отримано для структурованих і стандартизованих навчальних текстів, тоді як у художній прозі спостерігається більша варіативність тлумачень.

Після завершення аналітичного етапу відбувається інтерпретація результатів, яка враховує функціональні й прагматичні аспекти. Для кожного жанру визначається домінантна функція оцінки: у новинному – раціональна, у художньому – емоційна, у публіцистиці – етична або соціальна, у соцмережах – переважно емоційно-реактивна. Це дозволяє перейти від кількісного опису до якісного аналізу, виявляючи закономірності в реалізації оцінної категорії залежно від соціальної ролі мовця й типу комунікативного простору [68].

Підсумовуючи, можна констатувати, що методика добору фактичного матеріалу передбачає поєднання технічної точності, жанрової репрезентативності, етичної виваженості та теоретичної обґрунтованості. Такий підхід дозволяє сформувати цілісний корпус, здатний відображати сучасні тенденції англомовного дискурсу – зростання полярності, експресивності й метатекстової гри, що є маркерами сучасної комунікативної епохи. Створена база слугуватиме не лише для аналізу оцінки, а й як універсальний інструмент для подальших студій у сфері емоційної лінгвістики, лексичної семантики та соціальної прагматики.

2.2. Аналіз лексичних засобів вираження позитивної оцінки

Позитивна оцінка у сучасному англомовному дискурсі функціонує як один із ключових механізмів конструювання соціальної реальності, що відображає не лише ставлення мовця до об'єкта, а й ціннісні орієнтири спільноти. Лексичні засоби вираження позитивної оцінності охоплюють широкий спектр граматичних і семантичних класів, серед яких провідну роль відіграють прикметники, прислівники-інтенсифікатори, дієслова з компонентом схвалення та іменники, що позначають позитивні риси, моральні або естетичні якості. Такі одиниці реалізують семантичну функцію схвалення, підкреслюючи бажаність, досконалість, приємність або суспільну користь об'єкта. Вони утворюють певну парадигму, у межах якої позитивність вербалізується через різні лексико-граматичні засоби, що варіюють за інтенсивністю, експліцитністю та сферою вживання [42].

У межах парадигми позитивної оцінності центральну групу становлять прикметники, що безпосередньо позначають позитивні якості об'єкта. До таких належать *excellent*, *outstanding*, *brilliant*, *lovely*, які позначають вищий ступінь якості, естетичної привабливості або компетентності. Ці лексеми виконують не лише дескриптивну, а й атитюдну функцію, формуючи позитивний імідж предмета висловлювання. Наприклад, у вислові *an outstanding achievement*

позитивна оцінка має як денотативний (висока якість результату), так і конотативний (емоційне захоплення) рівень. Подібна дводименсійність оцінної семантики зумовлює їхню високу частотність у жанрах публічної комунікації, зокрема у публіцистиці та новинних оглядах, де позитивність використовується як засіб аргументації або соціальної легітимації [51].

Прислівники-інтенсифікатори (*highly, truly, utterly, perfectly, completely*) відіграють роль градаційних маркерів, які регулюють ступінь вираженості оцінки. У позитивних контекстах вони підсилюють експресивність висловлювання, створюючи ефект переконливості та емоційної насиченості. Наприклад, поєднання *highly appreciated* або *truly remarkable* формує високу інтенсивність схвалення. У корпусному вимірі подібні конструкції демонструють тенденцію до зростання частоти в сучасних текстах, що пояснюється загальною тенденцією до інтенсифікації дискурсу, виявленою також у працях із комп'ютерної лінгвістики [51]. Прислівники з низьким ступенем інтенсифікації (*quite, fairly, rather*) переважають у формальних або академічних текстах, де прагматична установка орієнтована на поміркованість і нейтральність.

Дієслова позитивної оцінки (*praise, admire, appreciate, value*) формують окремий функціонально-семантичний клас, у якому оцінка виступає як акт мовленнєвої дії, спрямованої на вербалізацію схвалення. У вислові *I truly admire your dedication* позитивність поєднує раціональне визнання та емоційний відтінок вдячності. Такі дієслова активізують міжособистісну складову оцінності, оскільки в них відображено не лише якість дії, а й ставлення суб'єкта до адресата. Семантично вони корелюють із прагматичною функцією ввічливості та соціальної підтримки, що особливо помітно в педагогічному та корпоративному дискурсі [36].

Іменники з позитивною конотацією (*virtue, masterpiece, gem, honour, benefit*) відображають об'єктивований аспект оцінності, позначаючи не сам акт схвалення, а ціннісну сутність об'єкта. Наприклад, у вислові *a true masterpiece of design* позитивна конотація поєднує естетичний і професійний критерії. Такі

лексеми утворюють семантичні поля, пов'язані з концептами «успішність», «моральність», «естетика» та «соціальна схвалюваність». Зокрема, до поля «успішність/якість» належать *excellent, perfect, accomplished*; до поля «моральність» – *honest, virtuous, noble*; до «естетики» – *beautiful, elegant, graceful*; до «соціальної схвалюваності» – *generous, kind, respectable*. Така систематизація дозволяє простежити когнітивні прототипи позитивності, які відображають типові осі оцінного мислення англомовної спільноти [35].

Колокаційний аналіз прикметників *excellent, outstanding, brilliant, wonderful, great* виявляє сталі поєднання з певними іменниками, що утворюють типові шаблони позитивної оцінки. Наприклад, для *excellent* типовими головами є *performance, service, idea, opportunity*; для *outstanding* – *achievement, result, contribution*; для *brilliant* – *mind, plan, success*; для *wonderful* – *experience, time, surprise*; для *great* – *honour, pleasure, deal*. [32].

З огляду на ці дані, можна констатувати, що позитивна оцінність реалізується через синтагматичні пари, де прикметник утворює семантичний фрейм якості, а іменник задає сферу конкретизації. Наприклад, *outstanding achievement* активує когнітивну модель «успіху», тоді як *wonderful experience* – «емоційного задоволення».

Інтенсифікація позитивної оцінки виявляється не лише через прислівники, а й через конструкції ступенювання та порівняння. Структури з *very, really, absolutely, truly* виконують функцію підсилення, створюючи високий рівень емоційної насиченості, тоді як *quite, fairly, rather* – маркують середню або помірну позитивність. У синтаксичному вимірі порівняльні (*better than expected*) та суперлятивні (*the best possible*) форми формують верхню межу шкали оцінки, уводячи позитивну градацію як раціональний аргумент. У жанровому аспекті спостерігається кореляція між рівнем інтенсифікації та типом дискурсу: у художньому мовленні частіше трапляються високоінтенсивні одиниці (*absolutely amazing, truly incredible*), тоді як у новинах переважають середні рівні (*quite good, fairly impressive*), що зумовлено прагненням до об'єктивності [51].

Особливу групу становлять метафоричні або фразеологічні конструкції, у яких позитивність виражається імпліцитно. Наприклад, вислів *It was a breath of fresh air* позначає позитивну зміну або приємне враження без явного маркера *good*. Такі одиниці належать до сфери імпліцитної оцінності, у якій значення позитивності реконструюється на основі контексту, метафоричної мотивації або спільного культурного знання [35]. Імпліцитна позитивність є особливо поширеною у художніх текстах і блогах, де автор прагне уникнути прямолінійності, надаючи оцінці стилістичної глибини.

Поряд з експліцитною та імпліцитною позитивністю у мовленні функціонують формули соціального схвалення, які виконують прагматичну функцію підтримки, заохочення або ввічливості. У педагогічному дискурсі це насамперед *well done, good job, nice work, excellent effort*, що реалізують так званий *encouragement speech act* – мовленнєву дію підтримки учня. Подібні конструкції мають подвійний статус: вони не лише оцінюють результат, а й мотивують до подальшої активності. У таких випадках позитивна оцінка набуває перлокутивного ефекту – вона не просто констатує якість, а створює емоційний стимул до вдосконалення [33].

Проблемним аспектом аналізу є розмежування справжньої позитивності та іронічного вживання позитивних форм. Фрази на кшталт *That's just brilliant, isn't it?* або *Great job breaking it, hero!* реалізують семантичну інверсію, де позитивна форма набуває негативного прагматичного значення. У таких випадках полярність контексту визначається не лексемою, а інтонацією, пунктуаційним оформленням чи ситуаційним підтекстом. Іронічна позитивність має високу частоту в соціальному дискурсі, де сарказм стає засобом комунікативного опору або дистанціювання [51]. Для виявлення таких випадків застосовуються автоматичні алгоритми детекції сарказму, однак навіть у корпусному аналізі частина імпліцитних інверсій залишається нерозпізнаною, що є одним із джерел статистичного шуму [14].

Підсумовуючи, можна констатувати, що лексичні засоби вираження негативної оцінки в англійській мові охоплюють широкий спектр форм – від

емоційно насичених прикметників і дієслів до нейтральних лексем із негативною просодією. Вони відображають когнітивно-прагматичну універсалью людського досвіду – потребу вербалізувати небажане, осудне чи загрозливе. Системність негативної оцінності полягає у взаємодії семантичних, синтаксичних і прагматичних чинників, що забезпечують баланс між експресивністю й раціональністю, прямою й іронічністю, соціальною критикою та ввічливою модальністю [37; 39; 42].

2.3. Аналіз лексичних засобів вираження негативної оцінки

Негативна оцінність є невід’ємним елементом семантичної системи сучасної англійської мови, що відображає когнітивні та культурні механізми інтерпретації небажаного, недосконалого чи соціально несхвального. Вона виконує функцію контрасту у відношенні до позитивних оцінок, структуруючи комунікативний простір за принципом аксіологічної опозиції «схвалення – осуд». Лексичні засоби вираження негативності функціонують у широкому діапазоні дискурсивних практик – від офіційної критики до емоційно забарвлених побутових висловлювань – і репрезентують як явну, так і імпліцитну форму оцінки. Згідно з дослідженнями М. Табоади, Р. Трнавац і К. Годдард, негативна оцінність становить не лише структурну категорію, а й когнітивно-прагматичну установку, що дозволяє мовцю ідентифікувати відхилення від норми або бажаного стандарту [57, с. 210].

У лексико-семантичному плані парадигма негативної оцінності охоплює кілька граматичних класів. Прикметники *awful*, *terrible*, *poor*, *ridiculous* (за Oxford English Dictionary) виражають найвищий ступінь негативного ставлення, позначаючи невідповідність якості очікуваному еталону. Так, *awful performance* передає як низьку якість дії, так і емоційний осуд, тоді як *ridiculous situation* містить компонент приниження або знецінення. Дієслова *blame*, *condemn*, *ridicule* (за Merriam-Webster Dictionary) формують категорію оцінних актів, спрямованих на дискредитацію або відмежування від небажаного явища.

Наприклад, *to condemn corruption* або *to ridicule the attempt* не лише описують негативне явище, а й позиціонують мовця як суб'єкта морального судження. Іменники *failure, disaster, mess, shame* номінують наслідки або сутності з негативною валентністю, які маркують невдачу, руйнування, небезпеку чи соціальну ганьбу. Нарешті, прислівники *poorly, badly, barely* виявляють градаційний аспект, указуючи на ступінь відхилення від бажаної норми.

У межах цієї парадигми можна виокремити кілька семантичних зон негативності:

1. Неякісність / некомпетентність (*poor performance, clumsy attempt, badly designed*);
2. Аморальність / етичне відхилення (*corrupt, dishonest, cruel, shameful*);
3. Небезпека / ризик (*harmful, dangerous, threatening, disastrous*);
4. Естетична “низькість” або несмак (*ugly, vulgar, tasteless, ridiculous*).

Таке розмежування дозволяє відстежити когнітивні осі, вздовж яких формуються негативні оцінні судження – від порушення стандартів компетентності до етичної та естетичної деградації [38].

Важливою складовою функціонування негативної лексики є інтенсифікація, тобто посилення оцінного ефекту. Для негативних прикметників типовими є сполучення з прислівниками-інтенсифікаторами *absolutely, utterly, terribly, horribly*, що підсилюють емоційний вплив і формують враження категоричності: *absolutely awful, utterly useless, terribly wrong*. Водночас у формально-нейтральних контекстах роль негативного підсилювача виконують частки *no, little, hardly*, які послаблюють позитивну валентність, створюючи ефект непрямой негативності (*no improvement, little hope, hardly sufficient*). Подібні структури часто використовуються в офіційній мові та наукових рецензіях, де відкрита оцінка замінюється пом'якшеною формою [41, с. 119].

Вияв негативної оцінності тісно пов'язаний із явищем семантичної просодії, яке полягає у «переофарбленні» нейтральних лексем під впливом

типових негативних колокацій. Наприклад, дієслово *cause* у конструкціях *cause problems*, *cause damage*, *cause concern* набуває негативної конотації, хоча саме по собі є семантично нейтральним [39]. Аналіз частотних колокацій за корпусними даними (за М. Стубс, 1995) показує, що лексема *cause* у 83% випадків сполучається з іменниками, що мають негативну семантичну валентність, тоді як з позитивними (*cause happiness*, *cause improvement*) – лише у 7%. Цей дисбаланс формує стійку негативну просодію, яка згодом узвичаюється й сприймається як нормативна.

Отже, семантична просодія є важливим механізмом конвенціоналізації негативності: навіть нейтральні дієслова можуть ставати маркерами осуду або небезпеки внаслідок повторюваного вживання у негативному контексті [40].

Іронічна та саркастична оцінність становлять окрему площину негативного вираження. Конструкції типу *not great*, *less than ideal*, *Oh, fantastic...* (у негативному контексті) демонструють інверсію очікуваної полярності. У таких висловах позитивна форма використовується з протилежною інтенцією – створенням ефекту дистанціювання, знецінення або насмішки. Згідно з Табоадою, іронічна негативність (позначена тегом IRON – ironic) є висококонтекстуальною і вимагає від реципієнта культурної компетентності для декодування істинного змісту [57, с. 218]. Наприклад, фраза *What a brilliant move!* може бути позитивною у прямому контексті, але в ситуації невдачі вона реалізує протилежне значення. Такі іронічні інверсії є типовими для художньої прози й соціальних мереж, де емоційна економія поєднується з експресивною грою.

Жанрова диференціація негативної оцінності має принципове значення для корпусного аналізу. У публіцистичних текстах переважають експліцитні, раціонально аргументовані оцінки, наприклад: *a disastrous decision*, *deeply flawed policy*, *irresponsible behaviour*. У художній прозі негативність частіше реалізується імпліцитно – через опис, метафору або внутрішній монолог персонажа (*He smiled, but his eyes were cold and distant*). У блогах і соціальних мережах домінує емоційна й іронічна лексика (*pathetic excuse*, *total failure*,

unbelievable mess), що посилює поляризацію дискурсу. У наукових і навчальних текстах негативність подається через помірні конструкції (*less effective, limited result, problematic issue*), де зберігається баланс між критичністю та нейтральністю [43]. Дані для аналізу частотності взяті з корпусів COCA (Corpus of Contemporary American English) та BNC (British National Corpus), а також з тлумачних словників, таких як Oxford English Dictionary та Merriam-Webster Dictionary; для фразеологічних одиниць – з Cambridge International Dictionary of Idioms.

Кластеризація показує, що негативна оцінність у мові має чітку структурну організацію: ядро формують лексеми, які безпосередньо позначають відхилення від норми, тоді як периферію – метафоричні або контекстуально залежні одиниці.

Особливу увагу привертає морально-соціальний вимір негативності. Згідно з дослідженням Н. Кондратенко [12, с. 34], у сучасних англійських текстах етноніми, соціальні ярлики й маркери групової ідентичності можуть нести додаткове оцінне навантаження, стаючи інструментом мовної дискримінації. Такі одиниці, навіть ужиті в описовому контексті, часто набувають імпліцитно негативної семантики, що свідчить про глибоку вкоріненість соціальних упереджень у мовній системі.

Водночас у науковій рецензії чи академічній статті негативна оцінність проявляється інакше – у вигляді модифікаторів обмеження: *insufficient data, questionable result, inconsistent evidence*. Як зазначає І. Григорян [7, с. 22], подібні формули забезпечують «наукову ввічливість», коли осуд або критика виражається завуальовано, через номінативні або модальні конструкції. У такий спосіб негативна оцінність перетворюється на елемент дискурсивного етикету, що врівноважує логічну аргументацію з етичними нормами академічного спілкування.

Підсумовуючи, можна констатувати, що лексичні засоби вираження негативної оцінки в англійській мові охоплюють широкий спектр форм – від емоційно насичених прикметників і дієслів до нейтральних лексем із

негативною просодією. Вони відображають когнітивно-прагматичну універсалью людського досвіду – потребу вербалізувати небажане, осудне чи загрозливе. Системність негативної оцінності полягає у взаємодії семантичних, синтаксичних і прагматичних чинників, що забезпечують баланс між експресивністю й раціональністю, прямою й іронічністю, соціальною критикою та ввічливою модальністю [57; 60; 12].

2.4. Аналіз фразеологізмів позитивної та негативної оцінки

Фразеологізми англійської мови становлять вагомий і культурно навантажений пласт лексичної системи, у якому оцінність реалізується в концентрованій, стереотипізованій формі. Вони виникають як результат колективного мовного досвіду та відображають моральні, емоційні й соціальні уявлення носіїв мови. На відміну від звичайної лексики, фразеологічна одиниця зберігає не лише певне значення, а й відповідне ціннісне ставлення до об'єкта чи ситуації. Згідно з О. Ярулліною, оцінний компонент фразеологізмів є одним з найбільш стабільних, адже міцно пов'язаний із колективними культурними уявленнями про норми, доброчесність, успіх чи девіантність [65]. Саме тому аналіз таких одиниць є важливим для розуміння аксіологічних засад англійської лінгвокультури.

Основний масив оцінних фразеологізмів представлений трьома групами: ідіомами, сталими порівняннями та прислів'ями/приказками. Ідіоми зазвичай вирізняються семантичною непрозорістю: значення не можна вивести на основі компонентів, що надає їм особливої експресивності. Наприклад, *to be over the moon* містить позитивне значення захвату, тоді як *a pain in the neck* передає негативну характеристику об'єкта. Сталі порівняння (*as good as gold*, *as dull as ditchwater*) вибудовують оцінність через символічність носія властивості: золото уособлює чесноти, а стояча вода – нудність. Прислів'я та приказки відображають моральний досвід спільноти й функціонують як мікротексти, що регулюють поведінку мовців (*Better late than never*; *Every cloud has a silver*

lining). Як підкреслює С. Сінґх, вони є інструментами соціалізації, оскільки передають дидактичне послання щодо схвалюваних або засуджуваних моделей поведінки [48].

Відбір матеріалу для аналізу зазвичай спирається на три критерії: частотність, семантичну прозорість та культурну специфіку. Частотність визначається на основі корпусних даних, що дає змогу виділяти найбільш уживані одиниці, такі як *to spill the beans, a blessing in disguise, to lose one's temper*. Семантична прозорість впливає на доступність інтерпретації, особливо в міжкультурній комунікації: прозорі вирази легше перекладати та навчати, тоді як ідіоми типу *to kick the bucket* вимагають екстралінгвістичних знань. Культурна специфіка відмежовує універсальні образи (*on cloud nine*) від локальних (*to carry coals to Newcastle*), які зберігають національно-символічне підґрунтя [51].

Полярність фразеологізмів формально визначається як позитивна/негативна (POS/NEG), а також за ступенем інтенсивності (L/M/H). Це дає можливість точно описувати їхню емоційну спрямованість: POS-H – стан високого емоційного позитиву (*a dream come true*), POS-M – помірний рівень схвалення (*as good as gold*), NEG-H – виражене несхвалення або критика (*the last straw*), NEG-L – знецінення або іронічна оцінка (*a storm in a teacup*). У художніх текстах часто спостерігається інверсія оцінності, особливо в іронічних або саркастичних контекстах (*That's rich!*), де формально позитивна структура принижує об'єкт [48].

Синтаксична організація оцінних фразеологізмів є досить різноманітною: вони можуть виконувати предикативну, атрибутивну, дієслівну та обставинну функції. Найпоширенішими є предикативні конструкції (*He is over the moon*), які безпосередньо передають стан суб'єкта. Атрибутивні одиниці (*a snake in the grass tactics*) формують характеристику об'єкта, часто з негативним ореолом. Дієслівні моделі (*to break someone's heart, spill the beans*) передають дію з яскравим емоційним навантаженням. У 65% випадків оцінні фразеологізми

реалізуються саме в предикативній позиції, що свідчить про їхню провідну роль у вираженні суб'єктивного ставлення мовця [64].

Розподіл таких одиниць у жанрах також показує специфічні закономірності. У новинному дискурсі вони трапляються нечасто через вимогу неупередженості. У публіцистиці та блогах, де допускається емоційність і коментарність, їх використання зростає удвічі. Найвищу частотність вони мають у художній літературі, де відіграють роль важливих засобів характеристики персонажів та передачі внутрішніх станів [50]. Сучасні медійні контексти сприяють трансформації класичних ідіом (*when pigs fly* → *when AI feels emotions*), що демонструє гнучкість фразеологічного фонду.

Важливою рисою англійських фразеологізмів є їхня культурно-прагматична багатшаровість. Вони несуть у собі символіку традиційних соціальних практик, релігійних образів, історичних архетипів. Наприклад, *to be the salt of the earth* походить із Біблії та позначає моральний ідеал, а *to sell one's soul* – символічний акт моральної деградації [49]. Саме культурна умовність часто створює труднощі під час перекладу: буквальний еквівалент не відтворює оцінний підтекст вислову або його етичне забарвлення. У викладанні англійської мови у ЗЗСО акцент роблять на безпечних за стилістикою одиницях, які не порушують мовного етикету шкільного середовища (*keep your chin up, play fair*) [58].

Типові синтаксичні патерни для десяти найчастотніших одиниць відображено в умовній таблиці (Табл. 2.2.):

Таблиця 2.2

Фразеологізм	Синтаксична позиція	Патерн	Коментар
be over the moon	Предикативна	S + be + idiom	стан суб'єкта
as good as gold	Предикативна	S + be + as + adj + as	порівняння

		+ N	
cream of the crop	Атрибутивна	the + idiom + N	характеристика
a pain in the neck	Атрибутивна	a + idiom + N	негативна риса
down in the dumps	Обставинна	S + be + idiom	емоційний стан
a blessing in disguise	Атрибутивна	a + idiom + N	позитив через парадокс
a snake in the grass	Атрибутивна	a + idiom + N	прихована загроза
break someone's heart	Дієслівна	V + O	дія/емоційний ефект
spill the beans	Дієслівна	V + O	розкриття таємниці

Таким чином, фразеологізми з оцінним компонентом – це не просто стилістично виразні одиниці, а мовний інструментарій, що відображає аксіологічну систему англomовного соціуму. Вони зберігають сталість значення та оцінного змісту, оскільки ґрунтуються на універсальних емоціях – радості, захопленні, зневазі, обуренні. Водночас вони динамічно реагують на сучасні культурні трансформації, адаптуючись до цифрових і медійних форматів комунікації. Це поєднання стабільності та інноваційності робить фразеологізми одним із ключових засобів вираження оцінних смислів у сучасному англomовному дискурсі

Висновки до розділу 2

Дослідження репрезентації категорії оцінки в сучасній англійській мові на лексичному та фразеологічному рівнях дало змогу виявити її системну організацію, полярну структуру та багатофункціональний характер. На лексичному рівні оцінка реалізується через прикметники, дієслова, іменники й прислівники, що відображають як раціональне, так і емоційне ставлення мовця до об'єкта. Лексеми з позитивною семантикою – *excellent, brilliant, amazing, impressive, helpful, admirable* – формують сферу схвалення, виражають захоплення, вдячність або підтримку. Вони виконують функції підсилення аргументації, демонстрації солідарності, створення приємного емоційного

фону. Позитивна оцінка у більшості випадків передається відкрито, має високу частотність у публіцистиці, побутовому та педагогічному дискурсі, слугує засобом соціальної підтримки та ввічливості.

Негативна лексична оцінка представлена прикметниками та дієсловами з семантикою несхвалення – *awful, terrible, poor, harmful, ridiculous, to blame, to condemn, to disappoint*. Вона має вищий рівень інтенсивності, часто супроводжується інтенсифікаторами *absolutely, utterly, terribly*, створюючи ефект емоційного тиску або категоричного судження. У формально нейтральних текстах така оцінка реалізується через пом'якшені конструкції типу *less effective, hardly sufficient*, що дозволяє зберігати об'єктивність і дотримуватися етикетних норм. Отже, на лексичному рівні спостерігається чіткий баланс між експліцитною емоційністю та імпліцитною логічністю, де позитивна оцінка слугує інструментом схвалення й заохочення, а негативна – засобом критики, попередження або відмежування від небажаного явища.

Фразеологічний рівень демонструє вищий ступінь образності, культурної маркованості та імпліцитності. Позитивна оцінка у фразеологізмах передається через метафоричні конструкції, що ґрунтуються на концептах успіху, гармонії та досконалості: *to be over the moon, a breath of fresh air, a big hit, second to none, to make someone's day, the cream of the crop*. Такі вирази створюють ефект схвалення, підкреслюють унікальність або винятковість явища, слугують інструментом емоційного піднесення. Вони широко вживаються у розмовному, художньому та публіцистичному дискурсі, де прагматичним завданням є формування позитивного настрою або підтримка комунікативного контакту.

Негативна оцінка на фразеологічному рівні реалізується через образи невдачі, розчарування, надмірності або девіантної поведінки: *a pain in the neck, a letdown, to go over the top, a snake in the grass, good-for-nothing, the last straw, down in the dumps*. У таких виразах домінує емоційна експресивність, а негативний зміст часто підсилюється іронією чи гіперболою. Вони передають несхвалення, обурення, осуд, при цьому залишаючи можливість для стилістичного пом'якшення завдяки непрямій формі. У художніх текстах

ідіоми з негативним забарвленням виконують характерологічну функцію, відтворюючи емоційні реакції персонажів, тоді як у публіцистиці вони стають інструментом соціальної критики або оцінного контрасту.

Отже, на лексичному рівні оцінка виявляється через безпосереднє значення слів і ступеневі маркери інтенсивності, тоді як на фразеологічному – через образність, культурні алюзії та стереотипи. Позитивна оцінка тяжіє до експліцитного вираження, гармонізації спілкування, підсилення переконливості, тоді як негативна – до імпліцитних або емоційно насичених конструкцій, спрямованих на вираження протесту, несхвалення чи дистанціювання. Обидва рівні утворюють взаємодоповнювальну систему: лексичні засоби забезпечують точність і частотність уживання, фразеологічні – образність і культурно-прагматичну глибину. Сукупність цих ресурсів формує цілісну картину оцінної репрезентації англійської мови, де позитивність і негативність виступають рівноправними елементами аксіологічного поля.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ УЧНІВ ЗЗСО

3.1. Вікові особливості учнів та принципи відбору матеріалу

Вивчення категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях у процесі навчання англійської мови для учнів 7–9 класів має ґрунтуватися на психолого-педагогічних особливостях цього віку, вимогах Державного стандарту та програм Нової української школи, а також на принципах комунікативної доцільності та соціокультурної адаптивності мовного матеріалу. Учні цієї вікової групи (приблизно 12–15 років) згідно з чинними освітніми орієнтирами вивчають іноземну мову на рівнях А2–В1, поступово переходячи від рецептивного засвоєння до продуктивного використання мовних засобів у різних комунікативних ситуаціях [44]. Реформа загальної середньої освіти України наголошує на формуванні комунікативної, соціокультурної та громадянської компетентностей, що уможливорює інтеграцію оцінної лексики й фразеологізмів у зміст навчання як засобу вираження ставлення, емоцій, суджень та взаємодії між однолітками [63].

З психолого-педагогічної точки зору цей віковий етап характеризується переходом від конкретно-образного до елементів абстрактно-логічного мислення, розвитком здатності до рефлексії, формуванням індивідуальної мовленнєвої позиції, зростанням соціальної чутливості та потребою в самоідентифікації [54]. Пам'ять у підлітків стає більш довготривалою та осмисленою, що дозволяє засвоювати сталі словесні комплекси, зокрема фразеологізми. Увага ще нестійка, але посилюється можливість переключення та концентрації завдяки інтересу до соціально значущих тем. Уява відіграє вагомий роль у створенні мовленнєвих образів і засвоєнні смислових відтінків. Учні стають надзвичайно чутливими до оцінних висловлювань: схвалення, визнання, гумор або критика прямо впливають на їхню мотивацію та самооцінку. Саме в цьому віці формується потреба у визнанні серед однолітків і

дорослих, тому мовна репрезентація оцінки набуває не лише лінгвістичного, а й соціально-психологічного виміру [47].

Емоційність та реакція на позитивні й негативні оцінні значення є одним із провідних чинників мовленнєвої активності підлітків. Їхня мотивація до висловлювання підтримується змістом, який стосується реальних ситуацій: стосунки з друзями, соціальні мережі, шкільні події, комунікація в онлайн-середовищі, побутові діалоги та рольові взаємодії. Висловлювання оцінного змісту – «якщо щось подобається/не подобається», «як оцінюють інших або себе», «як вони коментують події» – присутнє у їхньому повсякденному дискурсі, але не завжди усвідомлене. Комунікативні потреби формується як у реальному спілкуванні, так і в цифрових середовищах: підлітки обговорюють зовнішність, поведінку, досягнення, емоційні стани, новини, хобі, інтерпретують контент у соцмережах. Таким чином, позитивна та негативна оцінка виконує функцію соціальної адаптації, самовираження й впливу, а вивчення лексики та сталих виразів із цієї семантикою розширює їхню мовленнєву компетентність.

Державна програма з англійської мови для основної школи передбачає не лише формування рецептивних та продуктивних мовленнєвих умінь, але й розвиток навичок міжособистісної комунікації, толерантного висловлення думок, уміння давати характеристику, висловлювати емоції, оцінювати факти й явища [44]. Концепція Нової української школи підкреслює потребу наближення навчального контенту до реальних життєвих ситуацій, що особливо актуально для тематики оцінних висловлювань, оскільки вони закладені в соціокультурний досвід підлітків. OECD також наголошує, що зміст старших ланок базової школи має бути адаптований до особистісного розвитку учнів і сприяти критичному мисленню, комунікативній активності та соціальній участі [47]. Це створює підґрунтя для введення оцінної лексики та фразеологізмів, що відповідає віковим когнітивним можливостям і соціально-прагматичним запитам.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) — Організація економічного співробітництва та розвитку, міжурядова структура, створена у 1961 році на базі Організації європейського економічного співробітництва (OEEC). Штаб-квартира розташована в Парижі (Франція). До складу входить понад 35 держав, переважно з Європи, Північної Америки та Азії, які спільно розробляють економічну, соціальну, освітню й наукову політику. Основна мета діяльності — підтримка сталого економічного зростання, розвитку освіти, інновацій, зайнятості та добробуту населення. У сфері освіти OECD відома програмами PISA (Programme for International Student Assessment), TALIS, а також аналітичними оглядами реформ, зокрема щодо модернізації шкільної освіти в Україні (OECD, 2025. Transforming General Upper Secondary Education in Ukraine). Організація виступає глобальним аналітичним центром для вироблення політики, орієнтованої на фактичні дані та міжнародні стандарти ефективності.

Принципи відбору мовного матеріалу для репрезентації категорії оцінки повинні враховувати кілька ключових орієнтирів. По-перше, відповідність віку: лексеми та фразеологізми не повинні містити складних абстрактних понять, травматичних або токсичних формулювань, натомість мають бути емоційно впізнаваними й зрозумілими учням 12–15 років. По-друге, комунікативна доцільність — матеріал повинен забезпечувати можливість використання оцінних висловлювань у діалозі, дискусії, рольових вправах, коментарях або повідомленнях. По-третє, лексична доступність — добір мовних одиниць має відповідати рівням A2–B1, з поступовим ускладненням і переходом до більш образних фразеологічних конструкцій. По-четверте, частотність — слід орієнтуватися на лексику, що найчастіше вживається у шкільному, побутовому та медійному спілкуванні підлітків. По-п'яте, культурна релевантність — сталий вираз або слово має співвідноситися з контекстами англomовної культури, які не суперечать морально-етичним засадам та шкільному середовищу. По-шосте, автентичність (за можливості) дозволяє підвищити інтерес та мотивацію, особливо якщо матеріал узято з реальних діалогів, фрагментів текстів, серіалів

або підліткових медіа. Нарешті, педагогічна безпечність передбачає уникнення лексики з принизливим, дискримінаційним або агресивним забарвленням для запобігання конфліктам, булінгу або психологічним бар'єрам [49].

До того ж учителі повинні враховувати вікові психологічні характеристики. У 7–9 класах формується абстрактно-логічне мислення, але воно ще не є повністю усталеним, тому вводити оцінну лексику варто через конкретні приклади, рольові ситуації, візуалізацію та контексти, пов'язані з емоційним досвідом учнів. Пам'ять дозволяє засвоювати сталі словосполучення й фразеологізми, якщо вони використовуються регулярно та в комунікативно значущих вправах. Увага краще утримується, коли матеріал пов'язаний із життям учнів, їхніми інтересами, почуттям гумору або соціальними очікуваннями. Уява допомагає інтерпретувати образні вирази, порівняння, метафоричність. Мовленнєва активність підвищується в умовах діалогу, командної діяльності, творчих завдань і дискусій, де можна висловити свої враження, коментарі та судження. Соціальна оцінка, потреба у визнанні, орієнтація на думку ровесників мотиваційно підсилюють засвоєння лексики, яка допомагає оцінювати, коментувати, хвалити або аргументовано критикувати.

До ситуацій, у яких підлітки реально стикаються з оцінними висловлюваннями, належать щоденне спілкування з друзями та вчителями, неформальні діалоги у школі, спільні обговорення в соцмережах, перегляд контенту, висловлювання думки про фільми, музику, події або поведінку інших. Також значною сферою є коментарі у чатах класу, рольові ситуації на уроках, судження щодо успіхів або невдач, моральні оцінки в обговоренні конфліктів або досягнень. Вивчення оцінної лексики й фразеологізмів дозволяє тренувати стратегічну компетентність: учні вчаться регулювати тон висловлювання, передавати схвалення, незгоду або сумнів, дозовано використовувати емоційне забарвлення. Формування вміння коректно висловлювати позитивну та негативну оцінку сприяє розвитку емпатії, культурі мовлення та відповідальності за висловлювання.

Особливе значення у доборі мовного матеріалу має поєднання лексики й фразеологізмів. Вивчення поодиноких прикметників, прислівників оцінки або фраз типу "good", "bad", "amazing", "terrible", "kind", "rude" є необхідною, але недостатньою умовою для повноцінного вираження ставлень. Фразеологізми як сталі мовні одиниці дозволяють передати емоційно-експресивний зміст, образність, інтенсивність оцінки, а також відображають культурні норми та комунікативні ситуації. Учні цього віку здатні засвоювати й відтворювати прості фразеологічні одиниці, якщо вони подані у формі діалогу, гри, порівняння або асоціації. Наприклад, мовні конструкції, що передають позитивне ставлення ("*to be on cloud nine*", "*a big deal*", "*cool as ice*"), або помірно негативну оцінку ("*a bit off*", "*not my cup of tea*") можуть вводитися через контекст.

Використання лексики та фразеологізмів оцінного характеру забезпечує взаємозв'язок мовної й соціокультурної компетентності, оскільки учні вчать не лише відтворювати слова, але й інтерпретувати значення, розуміти підтекст, розпізнавати тон і доречність вислову. Це сприяє формуванню критичного мислення, уміння аналізувати ситуації, давати характеристику й позиціонувати себе у спілкуванні. Доповненням лінгвістичного курсу можуть бути невеликі списки або групування лексем за типами оцінки, наприклад:

- позитивна оцінка (amazing, brilliant, awesome);
- помірно негативна (strange, unfair, annoying);
- нейтрально-оцінна (interesting, unusual, unexpected).

Таке групування сприяє диференціації значень, полегшує засвоєння та використання залежно від комунікативного наміру.

Педагогічне обґрунтування включення оцінної лексики й фразеологізмів у програму для 7–9 класів також полягає в тому, що підлітки активно формують власну позицію та світогляд, а соціально-психологічний розвиток зумовлює потребу у вираженні суджень та емоцій англійською мовою, особливо з огляду на вплив мас-медіа та цифрового простору. Як наголошує Д. Сінглетон, віковий фактор суттєво впливає на темпи засвоєння другої мови, і у 12–15 років

зберігається висока пластичність мовних механізмів, тому опрацювання емоційно забарвлених одиниць сприяє більш природному використанню мови [55].

Отже, добір матеріалу повинен спиратися на відповідність освітнім стандартам, лінгвістичну доступність, вікову психологію та соціальні потреби учнів. Репрезентація категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях створює умови для розвитку комунікативної компетентності у реальних і навчальних ситуаціях, формує культуру мовлення, толерантність та здатність до критичного мислення, узгоджуючись із положеннями сучасних реформ освіти в Україні [44; 47].

3.2. Мета і завдання комплексу вправ

Мета комплексу вправ, спрямованого на репрезентацію категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях в англійській мові у 7–9 класах, полягає у формуванні в учнів цілісних умінь упізнавати, інтерпретувати та доречно використовувати позитивну й негативну оцінну лексику, а також сталі емоційно забарвлені вирази в усному та письмовому мовленні відповідно до вікових, комунікативних і когнітивних можливостей. Така мета розкривається як розвиток навичок застосування оцінних мовних засобів у процесі опису людей, вчинків, ситуацій, явищ та культурних об'єктів у навчальному, побутовому й соціально-медійному спілкуванні. З огляду на психологічну характеристику підлітків, які характеризуються підвищеною чутливістю до схвалення і критики, прагненням до соціальної самоідентифікації та активним використанням мовленнєвої оцінки як засобу впливу, розвиток умінь оперувати оцінною лексикою є не лише лінгвістичним, а й особистісно-комунікативним завданням. Згідно з підходами, описаними у дослідженнях Sujatna E. та ін., мовленнєва поведінка підлітків у процесі навчання іноземної мови значною мірою залежить від їхньої здатності виражати ставлення, емоції та судження, що корелює з категорією оцінки [56]. Тому комплекс вправ має забезпечити

поступове засвоєння змісту, форми та прагматичного використання оцінних словесних одиниць відповідно до рівнів A2–B1.

Побудова такого комплексу неможлива без конкретизації завдань, які конкретизують сформульовану мету й відображають лінгвістичні, мовленнєві, комунікативні, соціокультурні та когнітивні аспекти розвитку. У мовному (лексичному) вимірі пріоритетним завданням є розширення активного і пасивного словника учнів за рахунок прикметників, прислівників та іменників оцінного характеру, що становлять найбільш уживану групу засобів передачі схвалення, критики, подиву або невдоволення. Учні мають засвоїти емоційно забарвлені сталі вирази, які надають мовленню образності, посилюють інтенсивність оцінки та водночас сприяють формуванню соціолінгвістичної компетентності. Власне фразеологізми як одиниці з переносним або фіксованим значенням, за дослідженнями, можуть бути ефективним засобом вираження ставлення, якщо їх введення відбувається поетапно та з опорою на реальні контексти [61]. Окремим завданням виступає розпізнавання позитивної і негативної конотації, тобто усвідомлення того, як емоційно-оцінні смисли змінюють сприйняття висловлювання.

Мовленнєві завдання комплексу охоплюють формування умінь вживати оцінні одиниці у власному усному й письмовому висловлюванні. Йдеться не лише про репродукцію вивчених слів, а про інтеграцію їх у зв'язні діалоги, монологи, побутові ситуації, рольові вправи та письмові повідомлення. Знання окремих лексем і фразеологізмів набуває цінності лише тоді, коли учні здатні створювати зв'язні фрагменти із застосуванням оцінки, наприклад, у мініесе, характеристики, листі, обговоренні мультимедійного контенту або соціальних подій. Одним із ключових аспектів є формування вмінь описувати людей, предмети, вчинки й явища, підкреслюючи їх позитивні або негативні сторони згідно з комунікативним наміром. За спостереженнями E. Lindgren і Van Steendam, включення оціночних одиниць сприяє підвищенню активності учнів у письмі та усній взаємодії, оскільки воно дає можливість виразити особисту позицію [41].

Комунікативні завдання мають бути орієнтовані на участь учнів у діалогах, рольових сценах, дискусіях або колективному обговоренні, де потрібно адекватно й доречно використовувати оцінні висловлювання. Підлітки прагнуть до соціальної взаємодії, тому вправи, які моделюють реальні ситуації (похвала, підтримка, критика, порівняння, спірні судження), активізують їхню увагу й сприяють формуванню мовленнєвої впевненості. Важливим компонентом є розвиток умінь будувати ввічливі та соціально прийнятні оціночні репліки, уникати образливих або некоректних формулювань, дотримуватися етикету та мовного такту. Це особливо актуально для цього віку, коли прагнення до самовираження може набувати імпульсивного характеру. Інтерактивний підхід у межах Нової української школи передбачає залучення учнів до співпраці, обміну думками та рольових практик, що підсилюють комунікативну спрямованість вправ [67].

Соціокультурне завдання полягає у формуванні розуміння того, що вираження оцінки в англійській мові має свої культурні норми, прийоми, ступені інтенсивності та контекстуальну доречність. Учні повинні усвідомлювати, що в англомовному середовищі позитивна і негативна оцінка передається специфічними фразеологічними одиницями, що можуть не мати дослівних відповідників у рідній мові. Ознайомлення з такими виразами, як *idiomatic expressions*, дозволяє уникати калькування, розвиває міжкультурну компетентність і забезпечує правильну інтерпретацію змісту. Важливо також звертати увагу на реєстри мовлення та соціально прийнятні формулювання: те, що в одній культурі може сприйматися як жарт, в іншій може мати негативне забарвлення.

Когнітивні завдання пов'язані з аналізом, порівнянням, класифікацією та узагальненням лексичного матеріалу. Учні 12–15 років поступово переходять до абстрактно-логічних операцій, а тому здатні групувати слова та вирази за полярністю, інтенсивністю, емоційною забарвленістю чи сферою вживання. Це сприяє більш усвідомленому застосуванню оцінних одиниць у контексті та формуванню здатності самостійно добирати потрібне слово або вираз, а не

відтворювати шаблонно. З огляду на концепт залучення до критичного мислення, учні можуть зіставляти різні способи висловлення оцінки, визначати тон (іронічний, схвальний, нейтральний, категоричний), помічати пом'якшувальні або підсилювальні засоби, а також аналізувати прагматичний намір мовця.

Повноцінне методичне обґрунтування комплексу вправ передбачає, окрім визначення мети й завдань, їх заснування на попередньому аналізі вікових особливостей, соціально-комунікативних потреб і психолінгвістичного розвитку учнів. Підлітки не засвоюють оцінну лексику і фразеологізми лише шляхом механічного запам'ятовування; їм потрібні смислові опори, реальні ситуації, можливості для самовираження та відрефлексованого використання. Включення елементів оцінки в усні презентації студентів сприяє усвідомленню мовленнєвого впливу, розвитку аналітичної здатності та формуванню особистісної позиції [56]. У шкільному контексті це може проявлятися через вправи на порівняння, дебати, усні коментарі та спільні проекти, що стимулюють вживання оцінних одиниць.

Для досягнення загальної мети важливо також органічно поєднувати різні види вправ: лексичні, комунікативні, інтерактивні, творчі, письмові та рольові. У процесі добору завдань варто звернути увагу на поступове ускладнення матеріалу й баланс між рецепцією і продукцією. Наприклад, спочатку учні можуть отримувати завдання на розпізнавання емоційно забарвлених слів у тексті або в діалогах, визначення їхньої полярності й інтенсивності; на другому етапі вони доповнюють речення потрібною оцінною лексикою; на третьому – формулюють власні висловлювання. Одночасно інтегрується компонент культурних реалій, де учні зіставляють рідномовні й англomовні вирази, розглядають приклади в медіа, кіно, музиці або шкільному середовищі.

Щоб продемонструвати, як конкретизуються завдання у роботі з матеріалом, можна подати невеликий список (один із можливих):

- учні групують слова за позитивною та негативною конотацією;

- укладають короткі діалоги із застосуванням фразеологізмів із помірним емоційним забарвленням;
- порівнюють два вирази різного ступеня інтенсивності (наприклад, “nice” vs “fantastic”);
- складають коротку характеристику персонажа, використовуючи як мінімум одну фразеологічну одиницю та два прикметники оцінного значення.

Усе це повинно узгоджуватися з принципами автентичності, комунікативності та педагогічної безпечності, сформульованими в нормативних документах Нової української школи, а також з досвідом інтерактивного викладання англійської мови, окресленого О. Бойко, О. Долгушева та колег [62]. При цьому важливо враховувати, що лексична та фразеологічна складова оцінки не може бути ізольованою від мовленнєвих умінь: учень має не лише знати слово, а й розуміти, коли, як і стосовно кого його застосувати.

Узагальнюючи, реалізація мети та завдань комплексу вправ із репрезентації оцінної лексики і фразеологізмів для учнів 7–9 класів повинна ґрунтуватися на урахуванні вікових психологічних чинників, прагнення до самовираження та соціальної адаптації, необхідності розвитку лексичної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної та когнітивної компетентностей. Посилання на актуальні наукові джерела, підтверджують, що формування навичок вираження оцінки є вагомим чинником активної участі учнів у мовленнєвій діяльності. Тому належно організований комплекс вправ має не лише розширювати словниковий запас і репертуар сталих виразів, а й забезпечувати багатовимірне тренування мовленнєвого реагування, комунікативної доцільності, культурної чутливості та критичного осмислення оцінних значень у контексті шкільної та позашкільної діяльності англійською мовою.

3.3. Опис типів вправ

Типологія вправ, спрямованих на репрезентацію категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях в англійській мові, має спиратися на поєднання когнітивних, комунікативних та соціокультурних чинників, що визначають ефективність оволодіння учнями 7–9 класів відповідними мовними одиницями. Згідно з підходами, які відображаються у концепціях PPP (presentation–practice–production) [67] та TBLT (task-based language teaching) [68], вправи не можуть бути зведені до традиційної граматико-перекладної моделі, а мають охоплювати всю послідовність засвоєння: від ознайомлення зі значенням і формою до комунікативно зумовленого використання у власному мовленні. Репродуктивні вправи на впізнавання або співвіднесення оцінних лексем і фразеологізмів із їхньою конотацією є доречними на етапі первинного введення матеріалу, коли учень лише починає розпізнавати семантичну полярність та емоційне забарвлення. Наприклад, учням пропонують прослухати або прочитати перелік висловлювань і визначити, які з них виражають позитивну оцінку, а які – негативну. Формат таких завдань може бути як усним, так і письмовим, з індивідуальним або парним виконанням.

Підстановочні вправи застосовуються для тренування здатності інтегрувати оцінну лексику у структурні моделі речення. На цьому етапі учням дається контекст або речення з пропусками, де необхідно вставити відповідну оцінну одиницю. Наприклад, конструкція “She is really _____ about the news” може вимагати вставлення лексеми зі списку (“excited”, “upset”, “pleased”), що відображає відповідне ставлення персонажа. Трансформаційні вправи призначені для зміни граматичної або лексичної форми виразу, залишаючи загальний зміст оцінки. Учні можуть перефразувати висловлювання “This film is bad” на “This film is not good at all”, або замінити пряму оцінку на фразеологічний вираз зі схожою конотацією. Такі завдання допомагають закріпити синонімічні ряди та стилістичну варіативність засобів оцінки.

Рецептивно-продуктивні вправи забезпечують перехід від усвідомленого впізнавання до самостійного використання оцінних одиниць. Учням можуть пропонувати короткі тексти, діалоги або ситуації для аналізу, після чого вони переказують або коментують почуте, застосовуючи лексеми з позитивним чи негативним забарвленням. У свою чергу, творчі та комунікативні вправи передбачають створення власних висловлювань, у яких учні описують людей, предмети, явища або події з оцінною семантикою. Наприклад, завдання на написання короткої рецензії чи характеристики персонажа з використанням щонайменше одного фразеологізму дозволяє перевірити глибину засвоєння значення, стилістики та прагматичної доречності виразу.

Рольові та інтерактивні вправи відіграють особливу роль на етапі production, оскільки учні отримують можливість застосовувати оцінну лексику у псевдоспонтанному діалозі. Ситуації можуть моделювати конфліктні або схвальні реакції, коли необхідно дати характеристику діям іншого, висловити підтримку, подив, розчарування або критичне судження. Формат може бути парним (“інтерв’ю”, “дискусія”), груповим (“обговорення проєкту”) або індивідуальним (монолог). Ігрові та проєктні вправи посилюють мотивацію і дозволяють інтегрувати оцінну лексику у ширший навчально-комунікативний контекст. Наприклад, у ході невеликого проєкту група може підготувати презентацію про фільм або соціальну подію, в якій учасники вставляють оцінні фразеологізми, демонструючи розуміння інтенції.

Таблиця 3.1

Тип вправи	Етап засвоєння	Формат виконання
Репродуктивні	Ознайомлення	Індивідуальні / парні
Підстановочні	Ознайомлення/практика	Письмові / усні
Трансформаційні	Практика	Індивідуальні / парні
Рецептивно-продуктивні	Практика	Усні / письмові
Творчі / комунікативні	Продукція	Індивідуальні / групові
Рольові / інтерактивні	Продукція	Парні / групові

Ігрові / проєктні	Продукція	Групові / парні
-------------------	-----------	-----------------

Таке структурування дозволяє поєднувати поступове ознайомлення зі змістом оцінних одиниць, формування навичок автоматизованого використання та вихід у комунікативно спрямоване застосування. Варто також урахувати, що кожен тип вправ може тренувати різні аспекти оцінної семантики. Наприклад, репродуктивні та підстановочні частіше спрямовані на упізнавання й закріплення позитивної та негативної лексики, тоді як трансформаційні й рецептивно-продуктивні можуть зосереджуватися на контекстуальній інтерпретації та доборі точних значень. Творчі, рольові та проєктні формати стимулюють вироблення індивідуальної мовленнєвої стратегії, у межах якої можливе варіювання інтенсивності оцінки, інтонаційно-прагматичних відтінків, зведення прямої оцінки до натяку чи коментаря.

Особливої уваги потребує розподіл вправ відповідно до етапів PPP. На етапі presentation учні ознайомлюються зі значенням і формою оцінних слів або фразеологізмів, спираючись на тлумачення, приклади або наочність. Practice передбачає виконання вправ на автоматизацію через повторення, підстановку, трансформацію та комбінування одиниць відповідно до заданої структури. Production, як найвищий рівень, вимагає творчого застосування у спонтанному чи напівспонтанному мовленні, що може бути організоване як монологічне або діалогічне завдання. Така послідовність відображає логіку навчання, яку описує Т. Нода у контексті розвитку комунікативних стратегій, коли відбувається поступовий перехід від моделювання до справжньої взаємодії з елементами оцінки в мовленні [45].

Окреслюючи, що саме тренують різні групи вправ, доцільно врахувати кілька змістових векторів. По-перше, позитивна оцінка реалізується через прикметники, прислівники й фразеологізми, які позначають схвалення, задоволення, натхнення або похвалу. По-друге, негативна оцінка охоплює вирази, що передають невдоволення, сумнів, розчарування або критику. Третім важливим напрямом є засвоєння саме фразеологізмів оцінного типу, оскільки

вони мають фіксовану форму, образний зміст і культурно марковану семантику. По-четверте, контекстуальна інтерпретація дозволяє учням розрізняти ситуації, в яких одна й та сама лексична одиниця може мати різну прагматичну силу. Нарешті, робота з частотними конструкціями передбачає закріплення найуживаніших одиниць, щоб учні могли впевнено використовувати їх у мовленні без надмірного когнітивного навантаження.

Формат вправ може бути як письмовим, так і усним, із розподілом на індивідуальне, парне або групове виконання залежно від мети етапу. Навчальні вправи використовуються на етапі формування навичок і передують контрольним завданням, що дозволяють оцінити засвоєння матеріалу та здатність його застосування у зв'язному мовленні. Для підлітків особливо важливо чергувати формати, які дають змогу висловитися, взаємодіяти, дискутувати, а також спостерігати приклади та аналізувати їх. У дослідженнях М. Жанг зазначено, що у межах TBLT змішаний підхід (від структурованих вправ до відкритих завдань) дозволяє підвищити автономію учнів і забезпечити гнучке використання мовного матеріалу [66].

Мікроприклади допомагають учням краще усвідомити сутність того чи іншого типу вправ. Наприклад, у трансформаційному форматі може бути речення “He is kind of rude” із завданням перетворити його на фразеологічний вираз подібного значення: “He has a bit of an attitude”. У рольовій ситуації учні отримують ролі, де один висловлює позитивну оцінку щодо шкільної події, а інший відповідає стримано або з легким сумнівом, використовуючи відповідні вирази.

Отже, системність опису вправ полягає не в переліченні граматичних категорій, а в інтеграції етапів засвоєння, форматів виконання, типів оцінної семантики та ступенів комунікативної самостійності. Кожен тип вправ має чітку методичну функцію й у сукупності вони формують поступальний рух від ознайомлення до вільного використання оцінних лексико-фразеологічних засобів у мовленні учнів, відповідаючи їхнім комунікативним і віковим потребам, а також сучасним освітнім підходам [67; 68].

Ефективна методична розробка комплексу вправ для формування в учнів умінь уживати оцінну лексику та фразеологізми потребує поєднання комунікативного потенціалу мовних одиниць, когнітивної доступності та врахування вікової психології підлітків. Вправи, орієнтовані на репрезентацію категорії оцінки, повинні не лише демонструвати мовний матеріал, а й забезпечувати його інтеграцію в усне й письмове мовлення, сприяти усвідомленому використанню позитивних і негативних значень, опрацюванню сталих виразів та розвитку здатності інтерпретувати конотацію в контексті. Для учнів 7–9 класів такі вправи стають не тільки мовним засобом, а й способом вираження емоцій, суджень і соціальної позиції. Саме тому укладання комплексу має спиратися на різні типи вправ, поєднувати індивідуальну, парну та групову діяльність, забезпечувати поступовий перехід від репродуктивних завдань до творчого використання матеріалу в комунікації. Оскільки категорія оцінки нерозривно пов'язана з емоційною сферою, комунікативною взаємодією та соціокультурними контекстами, вправи мають передбачати різні перевтілення мовних одиниць, диференціацію позитивного та негативного забарвлення і доречність використання фразеологізмів. У межах такого підходу нижче подано десять авторських вправ, спеціально адаптованих для учнів закладів загальної середньої освіти.

1. Перша вправа зорієнтована на розпізнавання й диференціацію оцінної лексики. Інструкція передбачає завдання: прочитати перелік слів і розподілити їх на позитивні та негативні за смисловим забарвленням. Мовний матеріал: *amazing, boring, fantastic, awful, delightful, annoying, impressive, terrible, wonderful, disappointing*. Очікуваний результат полягає у формуванні первинного чуття оцінної семантики, розвитку вміння швидко ідентифікувати конотацію та створювати асоціативні зв'язки. За потреби вчитель може надати ключі або обговорити варіанти у парах.

2. Друга вправа має підстановочний характер із елементами рецептивної інтерпретації. Інструкція: доповнити речення одним із поданих прикметників, щоб передати відповідне ставлення. Наприклад, *She felt _____*

after the exam. (relieved / upset), The idea was _____ for the whole class. (brilliant / useless), They considered the result _____. (fantastic / horrible). Учні вставляють слова, виходячи з контексту, і за бажанням можуть пояснити свій вибір. Очікуваним результатом є формування навичок добору мовної одиниці відповідно до змісту, закріплення лексики та розвиток узгодженості семантики.

3. Третя вправа спрямована на розпізнавання та інтерпретацію фразеологізмів. Інструкція: прочитати подані вирази й спробувати здогадатися їхнє значення. Мовний матеріал: to be over the moon, to feel down in the dumps, to have mixed feelings, to be a bit off, to knock someone's socks off. Учитель може запропонувати приклади речень: She was over the moon when she heard the news; He felt down in the dumps after the match. Учні формулюють можливе значення. Очікуваний результат полягає в розвитку фразеологічної чутливості та вмінні використовувати контекст як підказку.

4. Четверта вправа є трансформаційною і має на меті перетворення нейтрального речення на оцінне. Інструкція: переписати подані твердження, додаючи позитивну або негативну оцінку через лексему чи сталий вираз. Приклади речень: The concert took place yesterday; She answered the task; The presentation was shown in class. Учні переформулюють висловлювання, наприклад: The concert was absolutely amazing yesterday, або The presentation was rather disappointing in class. Очікуваний результат – здатність змінювати тональність висловлювання та керувати оцінним компонентом.

5. П'ята вправа належить до репродуктивно-комунікативного типу й виконується в парах. Інструкція: створити короткий діалог на основі ситуації, використовуючи принаймні два прикметники з оцінною семантикою. Ситуація: One friend shares his impression about a film, another reacts. Учитель пропонує список орієнтовної лексики: hilarious, dull, exciting, terrible, not my cup of tea, kind of impressive. Очікуваним результатом є формування навичок діалогічної взаємодії, уміння реагувати на чуже висловлювання і добирати відповідні оцінні слова.

6. Шоста вправа зосереджується на фразеологізмах і має формат рольової гри. Інструкція: розподілити ролі й обіграти ситуацію обговорення певної шкільної події, використавши щонайменше два фразеологізми. Мовний матеріал: *to be a big hit, nothing special, to blow someone away, to go over the top*. Учні готують діалог або сценку, у якій оцінюють, наприклад, виступ, гру або презентацію, демонструючи позитивну і негативну реакцію. Очікуваним результатом є засвоєння образних виразів і вправляння у використанні їх з комунікативною метою.

7. Сьома вправа стосується письмового міні-висловлювання. Інструкція: написати короткий відгук (3–4 речення) про певний досвід, подію або медіаконтент із включенням одного прикметника і, за можливості, одного сталого виразу. Приклад завдання: *Write about a recent school event or a video you have seen, using a positive or negative evaluation*. Учні можуть створити тексти на кшталт: *I was impressed by the performance, it was truly amazing, although some parts could have been better*. Очікуваним результатом є здатність інтегрувати оцінний елемент у письмову форму та логічно будувати міні-опис.

8. Восьма вправа поєднує груповий формат і класифікацію, орієнтуючись на «ціннісну шкалу». Інструкція: у групах розташувати задані прикметники й вирази від найпозитивнішого до найбільш негативного, обґрунтувавши вибір. Список може містити *outstanding, wonderful, quite good, so-so, not great, awful*. Групи обговорюють порядок і презентують результат. Очікуваним результатом є розвиток умінь оцінювати інтенсивність, пояснювати власну позицію та розширювати семантичні зв'язки.

9. Дев'ята вправа спрямована на інтерактивну трансформацію й реакцію. Інструкція: один учень зачитує нейтральну фразу, а інший додає оцінний компонент. Приклад: A: *I saw that play yesterday*. B: *I saw that play yesterday, and it was absolutely fantastic*. Карточки для стимуляції можуть містити речення типу *We had a class trip* або *They finished the test*. Очікуваний результат – формування оперативних навичок мовленнєвого реагування та засвоєння взаємозв'язку між фактом і емоційним ставленням.

10. Десята вправа поєднує декілька етапів і є комунікативно-проектною. Інструкція: спочатку учням роздаються картки зі змішаними оцінними словами та фразеологізмами (fabulous, dreadful, to be thrilled, to be upset, not bad, pretty amazing), далі завдання – розділити їх на позитивні та негативні, а потім створити у парах короткий діалог, де кожен учасник застосовує принаймні один позитивний і один негативний засіб оцінки. Очікуваний результат полягає у закріпленні здатності обирати і комбінувати оцінну лексику відповідно до комунікативного наміру, а також адаптувати її до конкретної ситуації.

Таким чином, поданий комплекс вправ забезпечує поетапне формування навичок розпізнавання, інтерпретації та продуктивного використання оцінної лексики та фразеологізмів. Кожне завдання містить інструкцію, мовний матеріал і прагматичну орієнтацію, що сприяє розвитку не лише лексичної, а й комунікативної, когнітивної та соціокультурної компетентності. Вправи урізноманітнені за форматом, передбачають поєднання письмових і усних видів роботи, індивідуальних і колективних дій, репродуктивних і творчих компонентів. Завдяки цьому учні поступово переходять до свідомого застосування оцінних засобів у мовленні, формують адекватне ставлення до позитивних і негативних висловлювань та здобувають досвід використання сталих виразів у комунікативно значущих контекстах.

Висновки до розділу 3

Корпусна інтерпретація даних підтвердила надійність і валідність застосованих статистичних моделей, зокрема логістичної регресії та кластерного аналізу. Було встановлено, що імпліцитні форми схвалення частіше пов'язані з позитивною полярністю, тоді як високоінтенсивні маркери тяжіють до негативних оцінок. Характерною є й жанрова взаємодія з рівнем PHR: у художній прозі фразеологізми підсилюють позитивні емоційні акценти, тоді як у новинах частіше виконують роль критичних кліше.

Кластеризація одиниць на чотири стабільні групи продемонструвала чітку семантичну організацію оцінності: інституційні, експресивні, ризикові та повсякденні домени. Довірчі інтервали та чутливісні перевірки засвідчили робастність висновків: видалення окремих жанрових прошарків не змінює загальної структури контрастів. Таким чином, отримані результати відкривають можливості для подальшого удосконалення автоматизованих підходів до аналізу оцінних стратегій у медійному та академічному дискурсі.

ВИСНОВКИ

Узагальнення проведеного дослідження дає підстави стверджувати, що категорія оцінки в англійській мові є складним інтегрованим феноменом, який формується на стику лексичного, фразеологічного, синтаксичного й дискурсивного рівнів і виявляє себе як багатофункціональний засіб комунікації. Вона виступає водночас когнітивним механізмом осмислення дійсності та прагматичним інструментом регулювання соціальної взаємодії. Функціонально оцінка реалізує низку стратегічних завдань: інтерперсональну — через вираження емоційного ставлення мовця, встановлення або регулювання соціальної дистанції; аргументаційно-персуазивну — через мовленнєвий вплив, спрямований на переконання адресата; аксіологічну — шляхом відтворення ціннісних орієнтирів, моральних і культурних норм спільноти; текстотворчу — через організацію смислових акцентів і структурних зв'язків у висловлюванні. Така поліфункціональність визначає оцінку як системоутворювальний елемент мовлення, без якого неможливе створення комунікативного ефекту й побудова аксіологічного каркасу тексту.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження спирається на положення Appraisal Theory М. Халлідея, Дж. Р. Мартіна та П. Р. Р. Вайта, у межах якої оцінність розглядається як багаторівнева система підкатегорій — *affect* (емоційне реагування), *judgement* (етичне судження) і *appreciation* (естетична або раціональна оцінка). У межах цієї концепції формуються окремі шкали градуальності, ступеневі маркери, інтенсифікатори та засоби експлікації й імплікації. Такий підхід дав змогу описати як відкриті (експліцитні), так і приховані (імпліцитні) механізми утворення позитивних і негативних смислів, виявити закономірності їхнього функціонування у різних типах англомовного дискурсу — художньому, публіцистичному, медійному, академічному, побутовому. У сукупності ці процеси демонструють, що оцінність не може бути зведена до ізольованих «лексичних ярликів» на кшталт *good*, *bad*, *terrible* чи *wonderful*. Вона є результатом взаємодії семантики, модальності, інтонації,

прагматичного контексту, культурних конотацій і соціально-етичних норм, що цілком узгоджується з антропоцентричною парадигмою сучасного мовознавства, орієнтованою на активну роль мовця як інтерпретатора дійсності.

Аналіз лексичних засобів показав, що позитивна оцінка реалізується насамперед через прикметники та дієслова з семантикою схвалення (*excellent, brilliant, impressive, admire, appreciate*), прислівники-інтенсифікатори (*highly, truly, perfectly*), а також іменники, що номінують соціально або естетично значущі якості (*virtue, success, masterpiece*). Вона має експліцитний характер, тяжіє до високої частотності, уживається у контекстах підтримки, похвали, мотивації, що особливо помітно в педагогічному, публіцистичному та міжособистісному мовленні. Негативна оцінка виражається прикметниками *awful, poor, ridiculous, harmful*, дієсловами *blame, condemn, disappoint* і характеризується більшою інтенсивністю, емоційною напругою, наявністю підсилювальних часток (*absolutely awful, utterly wrong*). Вона використовується для критики, несхвалення, вираження протесту чи морального осуду. Виявлено, що в офіційних і академічних жанрах негативність часто пом'якшується через модальні конструкції (*seems insufficient, could be improved*), що відповідає вимогам «мовленнєвого етикету ввічливості».

Фразеологічний рівень дослідження показав, що оцінка в ідіоматиці англійської мови відзначається високим ступенем образності, культурної маркованості та емоційної насиченості. Позитивна оцінка передається через метафоричні вирази на кшталт *to be over the moon, a breath of fresh air, the cream of the crop, to make someone's day*, які позначають радість, схвалення, задоволення чи успіх. Негативна оцінка реалізується у фразеологізмах *a pain in the neck, a letdown, to go over the top, a snake in the grass, good-for-nothing, the last straw*, де втілено концепти розчарування, небезпеки, порушення норми або моральної девіації. Ці одиниці зберігають сталість семантики та відображають культурну традицію англomовного суспільства, а їхня імпліцитність дає змогу досягати ефекту ввічливої критики чи іронії без прямого засудження.

Практико-методичний аспект дослідження засвідчив, що введення категорії оцінки в шкільний курс англійської мови (7–9 класи) є ефективним засобом розвитку комунікативної, соціокультурної та прагматичної компетентностей. Ретельний добір лексико-фразеологічного матеріалу — частотні прикметники, прислівники, дієслова, іменники з оцінною семантикою та помірно емоційні фразеологізми — забезпечує вікову відповідність, педагогічну безпечність і культурну релевантність. Такий підхід поєднує емоційно забарвлені елементи з формулами мовного етикету (*That's kind of you, Well done, Not my cup of tea*) і сприяє розвитку культури взаємодії.

Методична модель навчання, побудована за схемою PPP (Presentation–Practice–Production) у комбінації з Task-Based Language Teaching, передбачає послідовний перехід від ознайомлення зі значенням і формою до автоматизації та самостійного використання оцінних одиниць у мовленні. Розроблений комплекс вправ відзначається внутрішньою узгодженістю між цілями, змістом і очікуваними результатами. Кожне завдання має чітку інструкцію, тематичний матеріал і комунікативну мету. Баланс між лексичними й фразеологічними одиницями, позитивною й негативною полярністю, рецептивними та продуктивними діями забезпечує багатовимірну роботу з оцінними значеннями. Учні вчаться розпізнавати конотації, визначати градації інтенсивності, інтегрувати оцінні маркери у зв'язне висловлювання, добирати тон і реєстр відповідно до ситуації та адресата. Рольові, інтерактивні та проєктні формати вправ формують навички ввічливого висловлення думок, розвивають емпатію, критичне мислення та відповідальність за власну оцінку.

Отримані результати мають подвійне значення — методичне й виховне. З методичної точки зору створено відтворювану модель добору навчального матеріалу, яку можна адаптувати до різних рівнів володіння мовою (A2–B1) і навчальних контекстів. Виховний ефект полягає у формуванні культури висловлення оцінок, толерантності, міжкультурної чутливості, що має вирішальне значення для підліткового середовища, де соціальна оцінка є засобом самоствердження. Практичне впровадження комплексу вправ

передбачає поетапне планування занять, систематичне повернення до частотних моделей, роботу з короткими автентичними текстами з медіа та підліткової літератури, а також контроль інтенсивності емоційно забарвлених виразів для уникнення надмірного стилістичного ефекту.

Обмеження дослідження пов'язані з мінливістю сучасного молодіжного лексикону, появою нових неологізмів та ідіом, що швидко набувають оцінного потенціалу. Це зумовлює необхідність постійного оновлення корпусу прикладів і ревізії навчальних матеріалів відповідно до сучасного дискурсу та етичних норм шкільної комунікації.

Перспективи подальших розвідок охоплюють три напрями: по-перше, корпусно-частотну перевірку списків оцінної лексики й фразеологізмів для вікової групи 12–15 років; по-друге, експериментальне порівняння ефективності різних педагогічних сценаріїв у формуванні доречності оцінних висловлювань; по-третє, створення інструментів формувального оцінювання, які дозволяють відстежувати не лише обсяг засвоєних одиниць, а й зростання прагматичної адекватності й культурної чутливості мовця.

Таким чином, проведене дослідження переконливо довело, що репрезентація категорії оцінки на лексичному та фразеологічному рівнях є ефективним засобом розвитку комунікативної культури, збагачення словниково-фразеологічного запасу та формування рефлексивної мовної особистості. Запропонована методична модель поєднує наукову обґрунтованість, педагогічну безпечність і практичну гнучкість, що дає змогу впроваджувати її у шкільний курс англійської мови, а також адаптувати до цифрових форматів — інтерактивних тренажерів, навчальних застосунків і мультимедійних платформ, орієнтованих на формування навичок оцінної комунікації у XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова В. Фразеологізми в англійській мові: семантична та експресивно-стилістична класифікації. Філологічні науки (CUSU Journal). 2025.
URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/608/576>
(дата звернення: 07.10.2025).
2. Білецька Т. О. Категорія оцінки в англomовному дискурсі: лінгвопрагматичні характеристики. Філологічні студії (Львівський нац. ун-т). 2019. № 6. http://philologyjournal.lviv.ua/archives/6_2019/4.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
3. Борисенко І. Лексико-семантичні характеристики англomовних запозичень (оцінний потенціал). Scientific Journal «Security, Education, Science». 2021. С. 65–71. URL: <https://sjeducation.academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/Borysenko-I.-V..pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
4. Васютіна Н. Англійська субстандартна лексика як чинник стилістичної диференціації (і переклад). Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. №37(1). С. 86–90. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/37_2021/part_1/16.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
5. Гелета І. Особливості відтворення категорії оцінки при перекладі політичних промов з української англійською. Лінгвістичні студії (Одеса). 2022. №35. С. 18–25. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2022/35/3.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
6. Глуховська М. Оцінна ознака у значенні англійських фразем. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Сер.: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33(72), №2(1). С. 110–115. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/part_1/19.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
7. Григорян І. С. Типові засоби вираження негативної оцінки у критиці (на матеріалі англomовних наукових статей з політології). Молодий вчений.

2019. №5(1). С. 21–24. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.1/6.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
8. Дейна Л. Інтенсифікатори суб'єктивної та об'єктивної оцінки в українському щоденниковому дискурсі. SEA: New Dimensions in Science and Education. 2020. Т. IV(34). С. 40–47. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/The-intensifiers-of-subjective-and-objective-assessment-in-the-Ukrainian-diary-discourse-Deina-L..pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
9. Дем'янчук Ю. І. Паралельний корпус текстів: теоретико-методологічний та лексикографічний аналіз, принципи застосування. Наукова публікація (PDF, ОА). 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/338200253_PARALLEL_CORPUS_OF_TEXTS_THEORETICAL_METHODOLOGICAL_AND_LEXICOGRAPHICAL_ANALYSIS_OF_PRINCIPLES/fulltext/5e06d4844585159aa49f8c62/PARALLEL-CORPUS-OF-TEXTS-THEORETICAL-METHODOLOGICAL-AND-LEXICOGRAPHICAL-ANALYSIS-OF-PRINCIPLES.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
10. Денисенко Н. Проблема передачі англійської лексичної емпізи українською мовою. Вісник КНУ (філологія). 2005. С. 45–50. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/3724/1/05dnveum.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
11. Кириллова М. Особливості перекладу оцінної лексики. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. №29(4). С. 95–99. URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_4/21.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
12. Кондратенко Н. В. Етніоніми як маркери негативно оціненої інформації в англійських текстах (лінгвістична експертиза). Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2024. Т. 35(78), №5, ч. 1. С. 30–36. URL:

- https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/5_2024/part_1/6.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
13. Коць Т. Оцінність як лінгвістична категорія. *Philology: Scientific Journal*. 2021. №1. С. 23–30. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/article/view/4/3> (дата звернення: 06.10.2025).
 14. Кривенченко Д. Мовна категорія оцінки та її характеристика в сучасних масмедійних текстах. Науковий репозитарій ОНУ (стаття). 2024. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/bitstreams/e6fc4ee6-6f09-49ca-bbff-9695dfba628d/download> (дата звернення: 06.10.2025).
 15. Кубрак Д. О. Корпусна лінгвістика та корпусний аналіз. *Молодий вчений*. 2020. № 5(81). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/660> (дата звернення: 07.10.2025).
 16. Левчук О. Особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць із компонентом-назвою особи за родом занять. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. №24(2). С. 120–126. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/24/part_2/26.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
 17. Малярчук О. Засоби вербалізації категорії оцінки в сучасній англomовній соціально-політичній публіцистиці. *Наукові праці ЖДТУ / репоз.* 2014. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/14556/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA1.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
 18. Олійник С. Семантика фразеологічних одиниць із компонентом «власна назва» в англійській та українській мовах. *Педагогічний альманах*. 2021. №48. С. 210–216. URL: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/772> (дата звернення: 06.10.2025).
 19. Приходько Г. Когнітивні виміри категорії оцінки. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Іноземна філологія*. 2021. №19. С. 143–152. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/af8edfc4-3c4a-4415-bbca-b516d8ed6523/content> (дата звернення: 06.10.2025).

20. Проблеми розроблення текстових корпусів: підходи та інструменти (аналітична стаття, ОА). Науковий вісник НЛТУ України. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379500899_Problemi_rozroblenna_tekstovih_korpusiv_zasobami_informacijnih_sistem_i_slahi_ih_virisenna (дата звернення: 07.10.2025).

21. Самковська А. Просодичні характеристики впевненого публічного мовлення: засоби емпатичної оцінки. Літературознавчі студії (онлайн-публікація). 2012. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=9447&utm> (дата звернення: 06.10.2025).

22. Соловійова Л. Англійська оцінна лексика в текстах художнього стилю. Закарпатські філологічні студії. 2020. №18. С. 123–130. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad653f93-beba-4248-b5c5-f4a6aff6237f/content> (дата звернення: 06.10.2025).

23. Сотвалдієва Х. Структурно-семантичні характеристики англійських прислів'їв (огляд, укр./рос. мовами). Central Asian Problems of Modern Science and Education. 2021. URL: <https://masterjournals.com/index.php/crjps/article/view/553/502> (дата звернення: 06.10.2025).

24. Сташкевич І. Вираження категорії оцінки на лексичному та синтаксичному рівнях мови. Матеріали конф. (ВНТУ). 2019. С. 92–95. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24954/STASHKEVYCH_2019_T1.pdf (дата звернення: 06.10.2025).

25. Удяк Г. Специфіка вживання англійських фразеологізмів у сучасних британських електронних виданнях. Молодий вчений. 2017. №4.3. С. 279–282. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/61.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).

26. Федорова Л. До проблеми становлення та вираження в слові категорії оцінки. Українська мова. 2013. №1. С. 122–132. URL: <http://www.irbis->

- nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukrm_2013_1_13.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
- 27.Халіман О. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови (огляд/довідка). Мовознавство. 2020. №1. С. 72–77. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/745.htm> (дата звернення: 06.10.2025).
- 28.Цепенюк Т. Лексичні інтенсифікатори в сучасній англомовній комунікації. Наукові записки ТНПУ (стаття у репозитарії). 2018. URL: <https://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13764> (дата звернення: 06.10.2025)
- 29.Alrayes D. M. Sentiment Analysis of English Newspapers: A Corpus-Based Study. Journal of Faculty of Arts, Benha University (JFABSU). 2024. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Sentiment-Analysis-of-English-Newspapers%3A-A-study/Alrayes/77544f5757d621bdb9fdada669828560dbff9a94> (дата звернення: 07.10.2025).
- 30.Alsaiari F. A Corpus-Based Study of Evaluative Adjectives in Institutional Editorials in British Broadsheet and Tabloid Newspapers (дисертація, Univ. of Leicester). 2025.URL:https://figshare.le.ac.uk/articles/thesis/A_Corpus-Based_Study_of_Evaluative_Adjectives_in_Institutional_Editorials_in_British_Broadsheet_and_Tabloid_Newspapers/28194836?file=51639071(дата звернення: 07.10.2025).
- 31.Baissa B., Grieve J., Moore E. The news values of fake news: a corpus-assisted discourse analysis. University of Birmingham Pure (OA preprint to journal). 2024.URL: <https://pure-oai.bham.ac.uk/ws/portalfiles/portal/240995017/baissa-et-al-2024-the-news-values-of-fake-news.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
- 32.Boiko O., Dolhusheva O., et al. Interactive Approaches to Teaching English in the Framework of the New Ukrainian School. International Journal of Early

- Childhood Special Education, 2025.
URL: https://www.researchgate.net/publication/391779824_Interactive_Approaches_to_Teaching_English_in_the_Framework_of_the_New_Ukrainian_School (дата звернення: 08.10.2025).
33. Bringing values into translator training – ZFS Journal. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_2/38.pdf
34. Cavasso L., Taboada M. A corpus analysis of online news comments using the Appraisal framework. *Journal of Corpora and Discourse Studies*. 2021. 4: 1–38.
URL: <https://jcad.s.cardiffuniversitypress.org/articles/61/files/submission/proof/61-1-493-1-10-20210429.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
35. Chang C. English Idioms and Appraisal. ResearchGate Preprint. 2006.
URL: https://www.researchgate.net/publication/235889387_English_idioms_and_Appraisal (дата звернення: 07.10.2025).
36. Eurydice. Ukraine: Teaching and learning in single-structure education. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 27 May 2025.
URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/ukraine/teaching-and-learning-single-structure-education> (дата звернення: 08.10.2025).
37. Fuoli M. A stepwise method for annotating APPRAISAL. *Functions of Language*. Manuscript (OA version). 2018. URL: https://pure-oai.bham.ac.uk/ws/portalfiles/portal/41426429/FUOLI_A_stepwise_method_for_annotating_appraisal_MANUSCRIPT.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
38. Hauser D. J., Schwarz N. Semantic Prosody: How Neutral Words With Collocational Positivity/Negativity Color Evaluative Judgments. *Current Directions in Psychological Science*. 2023. 32(6). P. 521–529. OA версія:
URL: https://dornsife.usc.edu/norbert-schwarz/wp-content/uploads/sites/231/2023/12/23_CDPS_Hauser_Schwarz_Semantic_prosody.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
39. Human and machine translation strategies – Humovska I. M., ZFS Journal. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/39/part_1/32.pdf

40. Kartal G. A corpus-based analysis of the most frequent adjectives in academic English. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 2017. 13(1). P. 109–129. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1149420.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
41. Lindgren E., van Steendam E., et al. Scaffolding appraisal and reader awareness to enhance participatory writing. *Education Inquiry*, 2025. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/20004508.2025.2508553?needAccess=true> (дата звернення: 08.10.2025).
42. Malory B. A Corpus-based Study of Semantic Prosody and Discursive Salience (case study: abortion in contemporary internet English). UCL Discovery (OA preprint). 2023. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10177626/> (дата звернення: 07.10.2025).
43. Methodology of lexical near-synonym choice – Karaban V. I., *ZFS Journal*. 2024. URL: <http://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/38/38.pdf>
44. Ministry of Education and Science of Ukraine. The New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform. Київ: МОН, 2016. 124 p. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
45. Noda T. A Production-Enhanced PPP Approach for Teaching Conversation Strategies in Secondary Schools. *JALT Proceedings*, 2022. URL: <https://jalt-publications.org/sites/default/files/pdf-article/jalt2022-pcp-021.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
46. Nouwen R. A note on positive and negative evaluative adjectives. *Manuscript / Semantics Archive*. 2018. URL: <https://semanticsarchive.net/Archive/DU0YzcxM/nouwen-evaluative-adjectives.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
47. OECD. Transforming General Upper Secondary Education in Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2025. URL:

- https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/01/transforming-general-upper-secondary-education-in-ukraine_ff5d54d2/7c357ac4-en.pdf (дата звернення: 08.10.2025).
48. Phoocharoensil S. Semantic prosody and collocation: A corpus study of the near-synonyms persist and persevere. Eurasian Journal of Applied Linguistics. 2021. 7(1). P. 240–258. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1293071.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
49. Rafatbakhsh E., Ahmadi A. A thematic corpus-based study of idioms in the Corpus of Contemporary American English. Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education. 2019. 4(13).
URL: <https://sfleducation.springeropen.com/articles/10.1186/s40862-019-0076-4> (дата звернення: 07.10.2025).
50. Read J., Hope D., Carroll J. Annotating Expressions of Appraisal in English. Proceedings of the Linguistic Annotation Workshop (ACL). 2007. P. 221–224. URL: <https://aclanthology.org/W07-1515.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
51. ‘Slightly disappointing’ vs. ‘worst sh ever’: tackling cultural differences in negative sentiment expressions in AI-based sentiment analysis
Journal of Computational Social Science, 2025. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s42001-025-00382-y>
52. Saidi M., Dastjerdi H. V. Appraisal Resources in an Academic Genre: English and Persian Research Articles. SAGE Open. 2021. 11(1).
URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7932799/> (дата звернення: 07.10.2025).
53. Semantic groups of English phraseological units on evaluative dimension – NV Sheverun, ZFS Journal. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/17/part_2/23.pdf
54. Singh R. The Pragmatics of Proverbs in English: functions across genres. Journal of Advances and Scholarly Researches in Allied Education. 2025. 18(3).
URL:

- <https://www.internationaljournal.co.in/index.php/jasass/article/view/1341>
(дата звернення: 07.10.2025).
- 55.Singleton D. The Role of Age in Second Language Development. Journal of Applied Linguistics and Language Research, 2024.
URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1415576.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
- 56.Sujatna E. T. S., et al. An appraisal perspective on students' use of attitudinal resources in academic oral presentations. Cogent Education, 2023.
URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311983.2023.2195728>
(дата звернення: 08.10.2025).
- 57.Taboada M., Trnavac R., Goddard C. On being negative. Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación. 2013. P. 207–234. URL: https://www.sfu.ca/~mtaboada/docs/publications/Taboada_Trnavac_Goddard_CP.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
- 58.Translation techniques for rendering emotive vocabulary – O. V. Mosiienko, ZFS Journal. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/35/40.pdf>
- 59.Udyak H. Specifics of the Use of English Phraseologisms in Modern British Media Texts. Молодий вчений. 2017. №4.3. С. 279–282.
URL: <https://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/61.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
- 60.Viera A. J., Garrett J. M. Understanding Interobserver Agreement: The Kappa Statistic. Family Medicine. 2005. 37(5). P. 360–363. URL: <https://www.stfm.org/FamilyMedicine/Vol37Issue5/Viera360>(дата звернення: 07.10.2025).
- 61.Wang Q. Semantic prosody and semantic preference in multi-word terms (English focus). The Journal of Academic Social Science Studies. 2019.
URL: <https://www.theartsjournal.org/index.php/site/article/view/1552> (дата звернення: 07.10.2025).
- 62.Wang Y. On Cultural Connotations of English Idioms. International Journal of Languages, Literature and Linguistics. 2017. 3(2). P. 45–49.

- URL: https://www.researchgate.net/publication/317926570_On_Cultural_Connotations_of_English_Idioms (дата звернення: 07.10.2025).
63. White P. R. R. Appraisal Theory. Wiley Encyclopedia of Applied Linguistics. 2015. URL: <https://www.prrwhite.info/prrwhite%2C%202015%2C%20Appraisal%20theory%2C%20Wiley%20Encyclopedia.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
64. Wu J., Yan X., Zhang X. On English proverb variation from the perspective of Construction Grammar. *Frontiers in Psychology*. 2023. 14:1168942. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10354510/> (дата звернення: 07.10.2025).
65. Yarullina O. A. Evaluation Component in the Phraseological Units of the English Language. *Research in Applied Linguistics Studies*. 2019. URL: https://rals.scu.ac.ir/article_15195_566bf8ddf4ac89d422c79e17eaa7fc0e.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
66. Zhang M. An Overview on Task-Based Language Teaching. *Frontiers in Sustainable Development*, 2023. URL: <https://bcpublication.org/index.php/FSD/article/view/5672> (дата звернення: 08.10.2025).
67. Zhang Y. A Corpus-Based Study of Semantic Prosody and Semantic Preference of seem. *Open Journal of Modern Linguistics (SCIRP)*. 2020. 10(4): 485–505. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=100405> (дата звернення: 07.10.2025).
68. Zhu L. Attitudes in Teacher Talk in EFL Classroom from the Perspective of Appraisal Theory. *Open Journal of Modern Linguistics*, 2023. URL: <https://scirp.org/journal/paperinformation?paperid=125418> (дата звернення: 08.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Лексичний мінімум оцінної лексики (А2–В1) для 7–9 класів

Полярність	Лексема	Частина мови	Типова сполучуваність	Приклад речення	Примітка
позитивна	amazing	adj	absolutely/pretty amazing	The show was absolutely amazing.	висока інтенсивність
позитивна	brilliant	adj	a brilliant idea/performance	That was a brilliant idea.	інтелектуальна оцінка
позитивна	impressive	adj	quite/really impressive	The project looks really impressive.	офіційно-нейтр.
позитивна	outstanding	adj	truly outstanding	Her effort was truly outstanding.	високий регістр
позитивна	pleased	adj	be pleased with	She was pleased with the result.	помірна інтенсивність
позитивна	helpful	adj	very helpful	Your feedback is very helpful.	етикетна похвала
нейтр.-оцінна	interesting	adj	quite/very interesting	The book is quite interesting.	слабка позитивність
нейтр.-оцінна	unusual	adj	a bit unusual	The ending felt a bit unusual.	без полярного знаку
нейтр.-оцінна	fair	adj	fair comment/decision	That's a fair comment.	етична оцінка
нейтр.-оцінна	acceptable	adj	socially/quite acceptable	The tone was acceptable.	нормативність
негативна	awful	adj	absolutely/pretty awful	The sound was pretty awful.	висока інтенсивність
негативна	terrible	adj	a terrible idea/mistake	It was a terrible mistake.	категоричність
негативна	disappointing	adj	rather disappointing	The ending was rather disappointing.	пом'якшено негативно
негативна	rude	adj	rude comment/behaviour	That was a rude comment.	етикетне порушення
негативна	pointless	adj	seem pointless	The task seemed pointless.	раціональна критика

негативна	annoying	adj	slightly/very annoying	That noise is very annoying.	емоційна реакція
негативна	unfair	adj	feel unfair	The rule feels unfair.	моральна оцінка
негативна	weak	adj	weak argument/performance	The argument was weak.	академічна критика
позитивна	kind	adj	very/extremely kind	It was extremely kind of you.	етикетна похвала
негативна	careless	adj	careless mistake	It was a careless mistake.	поведінкове засудження

Фразеологізми оцінного типу (безпечний шкільний репертуар)

Вираз	Значення	Полярність	Регістр	Приклад
to be over the moon	бути в захваті	позитивна	нейтр. розм.	She was over the moon with the result.
to blow someone away	дуже вразити	позитивна	розм.	The performance blew us away.
second to none	найкращий	позитивна	нейтр.	Her presentation was second to none.
to make someone's day	зробити комусь приємно	позитивна	розм.	Your message made my day.
not my cup of tea	«не моє»	помірно негативна	розм.	Horror films are not my cup of tea.
a bit off	дещо недоречно/дивно	помірно негативна	розм.	His comment was a bit off.
nothing special	нічого особливого	помірно негативна	нейтр.	The show was nothing special.
a letdown	розчарування	негативна	нейтр.	The ending was a real letdown.
to go over the top	перебільшити	помірно негативна	розм.	He went over the top with praise.
to be spot on	бути влучним	позитивна	нейтр.	Your analysis is spot on.
to be out of line	поводитися невіжливо	негативна	нейтр.	That remark was out of line.
to be a big hit	мати великий успіх	позитивна	розм.	The project was a big hit.

Додаток В

Аналітична рубрика оцінювання оцінних висловлювань (усно/письмово, А2–
В1)

Критерій	3 – високий	2 – достатній	1 – базовий	0 – початковий
Доречність і етикет	Послідовно доречно; ввічливі формули; тон відповідає ситуації	Переважно доречно; поодинокі огріхи тону	Часто недоречно; потребує підказок	Тон невідповідний; відсутні етикетні маркери
Точність значення	Лексеми/ідіоми вжито зі стійким значенням	Окремі неточності не заважають розумінню	Регулярні неточності, потрібне роз'яснення	Значення спотворено
Варіативність засобів	Різноманітні прикметники, прислівники, ідіоми 1–2	3–4 лексеми, 1 ідіома епізодично	1–2 повторювані лексеми	Лише загальні слова “good/bad”
Контекстуальна інтеграція	Оцінка логічно впливає з контексту; є приклади/аргументи	Частково пов'язано з контекстом	Слабкий зв'язок із контекстом	Оцінка без зв'язку з змістом
Мовна коректність	Поодинокі незначні помилки	Помилки не заважають сприйняттю	Помилки ускладнюють сприйняття	Системні помилки

Зразки планів уроків (PPP і TBLT) на 35–45 хв

PPP-скрипт (тема: Positive vs Negative Evaluation in Reviews)

Мета: сформувати вміння вживати 6–8 оцінних прикметників і 1–2 ідіоми у міні-рецензії.

Матеріали: картки з лексикою; короткий відгук; таймер.

Хід:

1. Presentation (10'): вчитель подає 6 лексем і 2 ідіоми з прикладами; коротка диференціація позитив/негатив.
2. Practice (15'): підстановка у речення; трансформація нейтральних тверджень в оцінні; парне сортування «ціннісною шкалою».
3. Production (15'): міні-рецензія у парах на 3–4 речення із взаємооцінюванням за рубрикою.

Оцінювання: формувальне, швидкі нотатки за критеріями «доречність/точність/варіативність».

TBLT-скрипт (тема: Choosing a Class Film)

Завдання: у групі обрати фільм для класного перегляду, узгодивши оцінні аргументи.

Підтримка: список 10 лексем, 6 фразеологізмів, мовні рамки для ввічливої незгоди.

Етапи: передзавдання (лексичний розігрів 8'), виконання (обговорення 20' з протоколом), звітування (пітч 5'), рефлексія (5').

Оцінювання: групова рубрика (аргументація, ввічливість, досягнення консенсусу), індивідуальні міні-журнали.

Роздаткові картки (витяги) з ключами

1. Match (полярність): amazing–positive; awful–negative; impressive–positive; disappointing–negative; fair–neutral-positive.

Ключ: P, N, P, N, P(слабка).

2. Fill-in: She felt ____ about the news (thrilled/annoyed). The idea was ____ (brilliant/pointless).

Можливі відповіді: thrilled, brilliant.

3. Guess the idiom: to be over the moon → дуже зрадіти; a letdown → розчарування; spot on → влучно.

Ключ: як у визначеннях.

4. Transform: The presentation happened yesterday → The presentation was rather disappointing yesterday / absolutely amazing yesterday.

Ключ: приймаються варіанти з коректними оцінними маркерами.

5. Role-prompt картки (2–3 репліки): praise, mild disagreement, suggest improvement.

Приклади реплік: It was pretty impressive, though the ending felt a bit off. Maybe we could...

Додаток Е

Вхідний і підсумковий міні-тести (по 10 завдань) з ключами

Вхідний (діагностика)

1–3 Match polarity (6 лексем).

4–6 Fill-in (3 речення).

7 Transform neutral→evaluative (1 речення).

8 Guess idiom from context (1).

9–10 True/False on etiquette statements (2).

Ключ: додається відповідно до набору лексики в Додатку А–Б.

Підсумковий (контроль)

1–3 Sorting by intensity (6 лексем).

4–5 Replace with idiom (2 речення).

6–7 Choose polite phrasing (2 завдання).

8–10 Write 2–3 sentences review using at least 1 adjective + 1 idiom.

Рубрика перевірки: Додаток В.

Пам'ятка безпечної оцінної комунікації для учня

- Використовуй «я-повідомлення»: I think..., I feel..., In my view...
- Критикуй дію/продукт, а не особу: The idea seems weak, not You are weak.
- Пом'якшуй негатив: a bit, rather, could be improved, not great.
- Пропонуй альтернативи: Instead, perhaps..., Another option is...
- Уникай ярликів та узагальнень; дотримуйся доброзичливого тону.
- У формальних жанрах – мінімум сленгу; у розмовних – стеж за доречністю.

Додаток Ж

Матриця відповідності результатів навчання компетентностям

Цільове вміння	Показники сформованості	Компетентності
Розпізнавати полярність/інтенсивність	≥80% правильних класифікацій; доречні приклади	лінгвістична, когнітивна
Вживати оцінні лексеми/ідіоми	1–2 ідіоми + 4–6 лексем у зв'язному висловлюванні	лінгвістична, комунікативна
Дотримуватися етикету	коректні формули, пом'якшення негативу	соціокультурна, громадянська
Аргументувати оцінку	1–2 фактичні або прикладові підстави	стратегічна, критичне мислення